

škofja Loka

dz 0

MOZAIK

2018

070.489(497.4Zelezniki)

120180187,5

COBISS •

KNJIŽNICA ŠKOFJA LOKA

5

December 2018

MOZAIK

ustvarjamo gibanje

KNJIŽNICA
IVANA TAVČARJA
ŠKOFJA LOKA

Kakovost vgrajena v izdelek in proces
Pozdrav s Kitajske
Nepal - Himalaja, Annapurna treking
Intervju z Marico in Filipom Tarfila
Ljubljanski maraton

Glasilov podjetja DOMEL

Romana Lotrič
Glavna urednica

Novoletni čas je čas, v katerem umirimo svoje misli in se bolj posvetimo svojim najbližjim. Tudi narava se zdi umirjena, kot da spi, a se vendarle pripravlja na pomlad, ko se bo razcvetela. Tudi v podjetju se že pripravljamo na novo poslovno leto in na nove izzive, ki nas čakajo.

Beseda urednice	2
Uvodnik	3
Kratke novice	4
Kakovost	6
Napredno načrtovanje kakovosti izdelka	8
Namizni stresalni inkubator	10
Nagradni team building najboljše TPM skupine 2017 – R482	11
Pozdrav s Kitajske	12
Predstavitve na sejmih	13
Novozaposleni	14
Delavsko soupravljanje in socialno partnerstvo v Švici	18
Izlet za člane SKEI 2018	19
Moj obisk Slovenije	20
Odvisnost od telefona	21
Ljubljanski maraton	22
Intervju z Marico in Filipom Tarfila	24
Kegljaški klub Železniki in priljubljenost kegljanja v Selški dolini	27
Boleznine v letošnjem letu	28
Spomini na božične praznike	29
Nepal – Himalaja, Annapurna trekking	30
Ko zažari december	32
Naj sonce dobrote nikoli ne zaide	34
Novoletna nagradna križanka	35

V zadnji letošnji številki Mozaika pišemo o ne/kakovosti. Kaj vse moramo pri njej upoštevati ter da mora biti vgrajena v vsak izdelek in proces. Iz Poslovne enote Laboratorijski Sistemi predstavljamo namizni stresalni inkubator. Nekaj utrinkov in zanimivosti predstavljamo iz podjetja Electric Motors Suzhou na Kitajskem, obiskala sta nas tudi Steven in Ray, ter nam zaupala nekaj vtisov. Zaključili smo sejemске predstavitve, v polnem teku pa so že priprave za leto 2019. Najboljša TPM-skupina si je na podelitvi priznanj za inovativnost prisluzila nagrado za svoje prizadevno delo. Skupina Domel je bogatejša za kar lepo število novih sodelavcev, ki smo jih tudi povabili k predstavitvi. Predstavnika sveta delavcev sta se udeležila študijskega potovanja v Švico, člani sindikata pa so raziskovali Dalmacijo.

Upokojenci nam vedno ponudijo pestro zbirko vtisov in utrinkov, ki so jih doživeli v podjetju.

Na športnem področju je bila jesen zelo razgibana. Na 23. Ljubljanskem maratonu je teklo 29 predstavnikov našega podjetja. Matjaž Torkar se je odločil za najdaljšo preizkušnjo in jo tudi uspešno pretekel. Vsem udeležencem čestitamo za pogum in vztrajnost ter odlične rezultate. Mladi mepijevci so se za zlato stopnjo programa MEPI odpravili na trekking v Nepal, na katerem sta se jim pridružila tudi dva naša sodelavca. Predstavlja se nam Kegljaški klub Železniki, ki v državni ligi sodeluje z dvema ekipama.

Veliko je spominov na preteklo leto, ki so vsak zase edinstveni. Naj bodo taki tudi v prihodnjem letu. Kjer koli že boste, vam želimo, da bi bil vaš vsak dan vesel in srečen.

Uredniški odbor

DOMEL®

Domel, proizvodnja elektromotorjev in gospodinskih aparatov Železniki, d.o.o.
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija, tel.: +386 4 51 17 100,
fax: +386 4 51 17 106, info@domel.com; www.domel.com

MOZAIK - brezplačno glasilo podjetja Domel d.o.o.
naslov uredništva: Glasilo Mozaik - Domel, Otoki 21, 4228 Železniki
tel.: 04 51 17 173, fax: 04 51 17 106, e-mail: ales.markelj@domel.com

Odgovorni urednik: Aleš Markelj

Glavna urednica: Romana Lotrič

Člani odbora: Tadeja Bergant, Barbara Debeljak, Nataša Dolenc, Nina Drol, Anita Habjan, Danica Jelenc, Štefka Jeram, Janja Kozjek, Aleksander Volf, Marija Demšar, Roman Megušar, Andreja Thaler;

Foto: Barbara Debeljak, Anita Habjan, Miha Kern, Romana Lotrič, Roman Megušar, Stojan Andreevski, Rado Lenkič, Eva Magda Demšar, arhiv Kegljaški klub Železniki, Nuša Oblak, Martin Eržen, Petra Lotrič, arhiv Domel, Rajko Bakovnik

Grafično oblikovanje: Klemen Budna/GTO Košir; Lektorica: Majda Tolar;
Tisk: Tiskarna GTO Košir; Leto 2018, Številka 5; Letnik 38; Izvodov: 1850
Stališča avtorjev ne odražajo nujno stališč uredništva.

Na naslovnici: Jesenska zima, (foto Barbara Debeljak)

mag. Matjaž Čemažar
Predsednik uprave

Spoštovane sodelavke, spoštovani sodelavci!

Osvetljena mestna središča in domovi okrašeni z božičnimi motivi nas opominjajo, da se leto 2018 neizbežno izteka in smo že v veselem pričakovanju praznikov in novega leta. Prav tako se zaključuje tudi poslovno leto, zato se vsem zaposlenim zahvaljujem za sodelovanje pri ustvarjanju naše skupne zgodbe.

V podjetju Domel že peto leto zapored beležimo izjemno rast prihodkov, v letu, ki se izteka, bomo namreč presegli 150 mio €, kar je 8 % več kot v preteklem letu. Ocenjujemo, da bomo poslovno leto 2018 zaključili s 6 mio € dobička, kar je blizu cilja, ki smo si ga zadali. Letos smo občutili posledice splošne gospodarske rasti, predvsem na vhodnih materialih in surovinah, saj so se cene materialov v prvi polovici leta pričele bolj opazno dvigovati, v dobaviteljskih verigah pa so se pojavile omejitve kapacitet, kar se je odražalo pri zamujenih in celo odpovedanih dobavah.

V drugi polovici leta so s trga pričele prihajati informacije o umirjanju gospodarske rasti, predvsem iz Nemčije, ki je za Domel trg strateškega pomena. Večjih znakov, da gre za bližajočo se gospodarsko krizo, ni, zavedati pa se je potrebno, da ni pričakovati rasti gospodarstva in potrošnje, kot smo jo bili

deležni v zadnjih letih. Strukturne spremembe predvsem na trgu avtomobilske industrije so za Domel ugodne, saj je omejevalna zakonodaja za bencinske in predvsem dizelske motorje voda na mlin električnih in hibridnih vozil, kamor je namenjena večina naših novih izdelkov. V letu 2018 je bil Domel namreč nominiran za dva večja projekta, in sicer za dele kompresorja klimatske naprave in vodne črpalke. Obe nominaciji sta rezultat večletnega vlaganja v proces razvoja izdelka, tehnologije in poslovnega odnosa s kupcem.

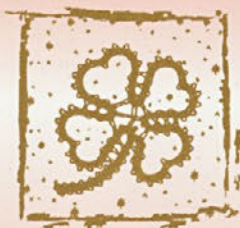
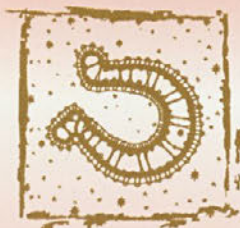
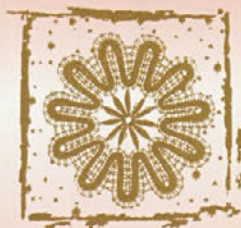
V letu 2018 smo s prebojem na nove trge oziroma krepitvijo pozicije na že osvojenih trgih uspeli tudi z industrijskimi puhalci na japonskem trgu, s pogoni za ventilatorje večjih moči v podatkovnih centrih, s pogonom za električno kolo, z motorjem za pralni stroj, z novo družino laboratorijskih centrifug in še bi lahko našteval. Vsem sodelavcem, ki z inovativnim pristopom,

odločnostjo, potrpežljivo vztrajnostjo in strastnim prizadevanjem zagotavljajo prepoznavnost Domelovih kompetenc, se iskreno zahvaljujem in se hkrati priporočam za leto, ki prihaja.

Pri pripravi plana za leto 2019 smo sledili naši strategiji zmerne in naravne rasti podjetja z inovativnimi rešitvami s področja elektromotornih pogonov in komponent. Ambicioznost in ustvarjalnost sta naši vrednoti, ki nas in naše inovativne izdelke ponašata v svet. Na dosežke v preteklosti smo lahko ponosni, a moramo biti usmerjeni v prihodnost in soustvarjati nove priložnosti.

V času božično-novoletnih praznikov Vam želim veliko veselih trenutkov z vašimi najbližjimi, za leto, ki prihaja, pa Vam želim predvsem zdravja, osebne sreče in zadovoljstva.

*Vesele božične praznike
in
srečno novo leto
2019*

KRATKE NOVICE

Barbara Debeljak

Letno srečanje vodij

Dne 20. 11. 2018 je na Dvoru Jezeršek na Zgornjem Brniku potekalo »LETNO SREČANJE VODIJ SKUPINE DOMEL«, ki se ga je udeležilo 76 vodij iz različnih nivojev. Na srečanju so bili s strani vodstva predstavljeni rezultati ob koncu letošnjega leta, glavnina časa oz. posebna pozornost pa je bila namenjena predstavitvi poslovnega načrta skupine Domel za prihodnje leto. Dogodek je popestrilo tudi interaktivno in zanimivo predavanje dr. Aleksandra Šinigoja na temo postavljanja in doseganja ciljev.

Slovenski teden robotike na letališču Brnik

V sklopu tedna robotike SRIP Tovarne prihodnosti je na letališču Jožeta Pučnika na Brniku organizirana razstava robotike. Potnikom je na ogled od 13. novembra do 10. decembra v odhodni avli v 1. nadstropju notranjega dela potniškega terminala.

Cilj evropskega tedna robotike, ki je potekal od 16. do 25. novembra, je promocija robotike in predstavitev dosežkov s področja razvoja robotike, doseženih v posamezni državi. Z dogodki v času tedna robotike želijo prikazati tudi, na kakšen način bodo roboti vplivali na delo, življenje in učenje.

Siva kučma, bela brada

Praznični december je čas, ki se ga najbolj veselijo otroci. Po domovih diši po piškotih, otroci pa nestrpnost pričakujejo prihod dedka Mraza. Tudi naše podjetje je obiskal ter otroke naših zaposlenih razveselil z velikimi vrečami polnih daril. Prisluhnil je njihovim nastopom in jim tudi kaj prišepnil. Za veselje je poskrbel tudi čarodej Mare Čare s čarovniško predstavo S čarovnijo do novoletne smrečice.

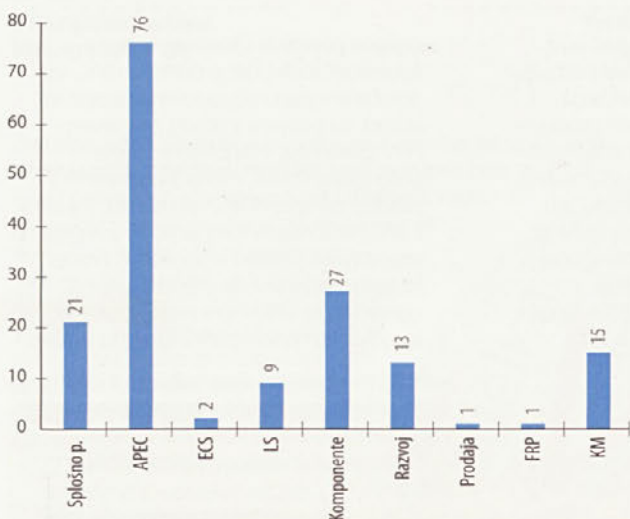

Oktober – mesec inovativnosti

V oktobrski akciji Mesec inovativnosti v Domelu je bilo registriranih 165 idej, izboljšav in inovacij.

Vsem sodelujočim se iskreno zahvaljujemo.

Število vpisanih predlogov v OKTOBRU 2018 po področjih

Hitra in varna evakuacija

Hitra in varna evakuacija v primeru požara ali druge nevarnosti je ključnega pomena. Za zagotavljanje varnosti zaposlenih v podjetju. V mesecu novembru smo na vseh naših 4 lokacijah usposabljali zaposlene, ki bodo kot odgovorne osebe za začetno gašenje in evakuacijo skrbeli, da bodo oz. bomo vsi zaposleni v primeru nevarnosti hitro in varno evakuirani.

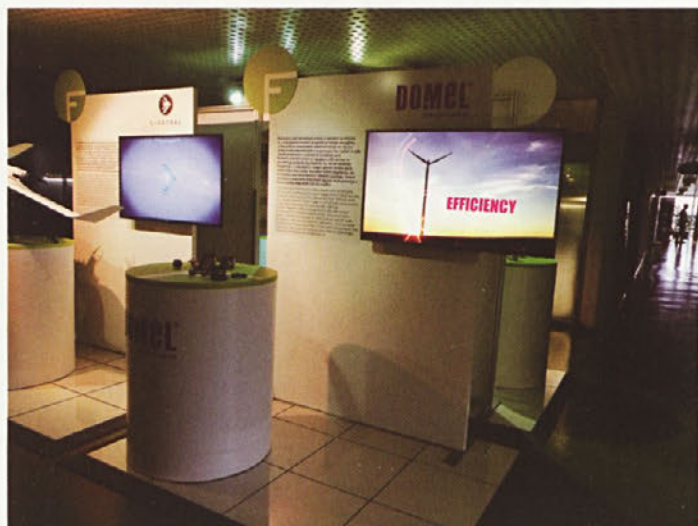
Lansirali smo PARTNER portal za naše distributerje

V Poslovni enoti Laboratorijski sistemi smo za naše distributerje lansirali PARTNER (B2B) portal.

Glavni namen portala je kupcem in distributerjem omogočiti varno mesto, kjer lahko na enem mestu najdejo vse potrebne informacije o našem podjetju in vso potrebno dokumentacijo (certifikati, tehnični podatki, navodila za uporabo, servisna navodila, seznam rezervnih delov ...) ter marketinški material in promocijske aktivnosti (akcijske ponudbe, razprodaja zalog ...), ki jim pomagajo pri prodaji laboratorijske opreme končnim kupcem. Na ta način distributerji takoj dobijo vse potrebne dokumente, hkrati pa je razbremenjen prodajni oddelek, ki ima namesto opravljanja 'administrativne' funkcije posledično več časa za iskanje novih, potencialnih kupcev. Pričakovane koristi portala so tako bolj učinkovito delo prodaje in boljše informiranost naših distributerjev, s pomočjo preprostega dostopa do informacij in potrebnih dokumentov ter specifikacij. Portal smo postavili sami in ga prilagodili potrebam naših distributerjev, sprogramirala pa nam ga je zunanja agencija.

Slovenija – referenčna država zelene mobilnosti

V petek, 26. 10. 2018 je bila v Domu gospodarstva v Ljubljani odprta razstava Slovenija – referenčna država zelene mobilnosti in bo na ogled do 19. 12. 2018. Namenjena je predstavitvi celovite ponudbe izdelkov in storitev mobilnosti in avtomobilske industrije. Razstava je organizirana kot showroom s poudarkom na inovativnih dosežkih in novih rešitvah. GZS je razstavo organizirala v sodelovanju s partnerji SRIP ACS+, partnerstvom EDISON, Ministrstvom za zunanje zadeve, Ministrstvom za gospodarski razvoj in tehnologijo ter Javno agencijo SPIRIT. Vsi razstavniki so enotno brendirani in z enotno opremo.

DOMEL

Laboratory equipment

You are logged in

Navigation

Company

Certificates

Media

Marketing material

Catalogues

Product specification

Domel Labs

Dear Valuated Partner,

welcome to DOMEL B2B PORTAL.

KAKOVOST

KAJ VSE MORAMO UPOŠTEVATI

Miro Šmid

Kakovost. Izmet. Dodatna dela. Sortiranja. Reklamacije. Stroški. To so običajno pojmi, ki se nam prikažejo v povezavi z besedo kakovost. Kaj, ko bi raje pomislili na kakovost kot kakovost? Odličnost. Ustrezne življenjske dobe. Čistoča. Pretočnost. Pravočasnost. In podobne pojme, ki opisujejo in definirajo, kaj kakovost sploh je. In kako jo doseči. Včasih smo govorili: »Kakovost se proizvaja.« Ampak to je zgolj posledica tega, kar si moramo vtepati v glavo, namreč: »Kakovost se razvija/razvije.« Kakovost se vgradi v izdelek in v proces v fazi razvoja, načrtovanja.

Zato ne bom pisal o stroških in izmetu in dodatnih delih in reklamacijah in sortiranju, pač pa o tem, kako vgraditi kakovost v proces in v izdelek. To vprašanje so si že pred mnogimi leti postavljali mnogi in so leta 1987 našli rešitev oziroma predlog rešitve z oblikovanjem prvega standarda vodenja kakovosti ISO 9001 in modela certificiranja podjetij glede na skladnost njihovih procesov z zahtevami standarda. V Domelu smo kot peto podjetje v Sloveniji pridobili certifikat skladnosti s standardom ISO 9001 že leta 1992. Industrija se razvija, standardi se spreminjajo in nadgrajujejo, podjetje je koncem devetdesetih let že hotelo vstopiti v panogo avtomobilske industrije. Zato smo naš sistem prilagodili tako, da je bil skladen z obema takrat uveljavljenima standardoma za avtomobilsko industrijo, in sicer VDA 6.1 za nemško (priznavala so ga tudi ne-nemška evropska avtomobilski podjetja) ter QS 9000 ameriške avtomobilске industrije, ki je bil nadgradnja osnovnega ISO 9001 standarda. Glavna avtomobilski podjetja so kmalu spoznala, da to povzroča zmedo, in so na svetovnem nivoju v večletnih usklajevanjih v organizaciji AIAG (Automotive Industry Action Group) ter na nivoju državnih organizacij v ISO konzorciju sprejeli poenoteno »tehnično specifikacijo« ISO/TS 16949, ki je vsebovala večino zahtev večine svetovnih podjetij avtomobilске industrije.

Hm, večino. In »tehnično specifikacijo«. Kar je pomenilo, da ISO/TS 16949 ni bil standard, pač pa »samo« predlog standarda. So se pa dogovorili, da bodo priznavali certifikate o skladnosti s to specifikacijo, kot da bi bila pravi standard. Z določenimi dodatki.

Ameriški del industrije je temu rekel »pet stebrov kakovosti« avtomobilске industrije. APQP/CP, PPAP, FMEA, MSA, SPC.

5 priročnikov, ki razlagajo, kaj vse je potrebno narediti, da bo rezultat razvojnega projekta kakovosten. Avtomobilski industrija se zelo, zelo rada pogovarja v kraticah, to je samo začetek.

Kratka obrazložitev teh petih stebrov je:

- APQP/CP – Advanced Product Quality Planning / Control Plan, kar pomeni napredno oziroma vnaprejšnje planiranje kakovosti izdelka / plan obvladovanja (kakovosti izdelka).
- PPAP – Part Production Approval Process, kar pomeni proces odobranja proizvodnega procesa za izdelek (podrobneje je to opisano v sorodnem članku na temo kakovosti).
- FMEA – Failure Mode and Effects Analysis, kar pomeni analiza možnih napak in njihovih posledic, ki se naprej deli na D-FMEA za Design (razvoj in konstrukcijo izdelka) ter P-FMEA za Process (proces izdelave tega izdelka, tehnologijo). Te

analize so del vhodnih podatkov v zgoraj omenjeni plan obvladovanja, kar vključuje tudi način merjenja opazovanih karakteristik izdelka in procesa.

- MSA – Measurement System Analysis, kar pomeni analiza merilnega sistema. Če želimo biti prepričani v zanesljivost in ustreznost v FMEA-jih (in drugje) določenih meril in merilnih metod, moramo preveriti, če sploh ustrezajo našim zahtevam. Da bomo res pomerili razliko med skladnim in neskladnim izdelkom ali procesom namesto razlike med različnimi odčitki zaradi

nobene povezave s kontrolo oziroma kontrolorji. Točke, kjer je potreben SPC, so določene v planu obvladovanja, proces in izdelek sta potrjena v skladu z zahtevami PPAP priročnika, v FMEA-jih so zajete potencialne težave, merila smo preverili v skladu z zahtevami MSA-priročnika, v skladu s SPC-priročnikom, torej samo še spremljamo vzpostavljen stabilen in sposoben proces. To spremljanje seveda pripada delavcu, operaterju na delovnem mestu oziroma avtomatski merilni opremi, kjer je to možno.

Nemški/evropski del avtomobilске industrije je svoje posebnosti združil v priročnike skupine VDA - Verband Der Automobilindustrie – združenje proizvajalcev v avtomobilski industriji:

- VDA 2 – PPA – podobno kot ameriški PPAP, ampak malce drugače
- VDA 4 – FMEA – podobno kot ameriški FMEA, ampak malce drugače
- VDA 5 – MSA – podobno kot ameriški MSA, ampak malce drugače
- VDA 6.3 – presoja procesa razvoja in proizvodnje izdelka
- VDA 6.5 – presoja izdelka
- VDA 19 – tehnična čistoča izdelka

Pred dvema letoma so se »avtomobilisti« odločili, da izstopijo iz ISO-skupine, in so popolnoma predelali in prenovili tehnično specifikacijo ter so definirali standard IATF 16949, ki ima mnogo hujše zahteve glede obvladovanja tveganj v vseh korakih razvojnega in proizvodnega procesa. IATF pomeni International Automotive Task Force – mednarodna skupina avtomobilskih organizacij. Poleg vsega tega so si veliki avtomobilski proizvajalci izborili še dodatek. Vsako posamično podjetje ima pravico od dobaviteljev (torej nas) zahtevati še svoje, lastne zahteve. To so poimenovali CSR – Customer Specific Requirements, kar pomeni posebne zahteve kupca. Te so obvezne. Ponavadi so v CSR-jih definirane velikosti vzorcev za potrjevanje procesov, zahtevani nivoji stabilnosti in sposobnosti procesov, prepovedane so spremembe brez vnaprejšnje odobritve (če želimo spremembo na izdelku, jo npr. moramo predlagati do 9 mesecev pred željeno uvedbo (!)), predpisani so posebni obrzci, na katerih jim moramo poročati, in še mnogo drugih »posebnih zahtev«. Na koncu CSR-jev je običajno še seznam

naključnih odstopanj merila samega.

- SPC – Statistical Process Control, kar pomeni statistično obvladovanje procesa. In nima praktično

NAPREDNO

NAČRTOVANJE KAKOVOSTI IZDELKA - KAKOVOST VGRAJENA V IZDELEK IN PROCES

Tadeja Bergant

V eni izmed prejšnjih števil je bila »obljubljena« podrobnejša razlaga vloge inženirja kakovosti iz oddelka razvoja kakovosti.

Preko teorije APQP principa bo torej ta vloga razložena v tem članku.

APQP so angleške kratice za »napredno načrtovanje kakovosti izdelka« (Advanced Product Quality Planning). Uporablja se predvsem v avtomobilski industriji, vendar se v zadnjem času pojavlja vse več zahtev v teh okvirih tudi s strani »neavtomobilskih« kupcev (tudi na sesalnih enotah, na programu elektronsko komutiranih pogonov in sistemov). Gre za metodo, nekakšen spisek aktivnosti, preko katerih, če jih izvajamo, kupcu zagotovimo izdelek razvit in proizveden po vseh njegovih zahtevah, po zahtevah standardov in zakonodaje. V to metodo so vključeni tudi naši dobavitelji.

Z načrtovanjem kakovosti izdelka lažje vodimo in razporejamo potrebne vire, lažje vodimo in sledimo namernim in nenamernim spremembam, lažje obvladujemo tveganja – kasneje v serijski proizvodnji preprečujemo njihovo pojavitev, boljše je sodelovanje med razvojem izdelka in razvojem procesa, boljša osnova za proizvodnjo, lažje zniževanje stroškov (optimiranje razvoja) ...

Sam proces načrtovanja kakovosti je sestavljen iz petih faz, ki si sledijo, tečejo vzporedno in se prepletajo. Pred petimi fazami je potrebno predhodno načrtovanje, kjer je potrebno definirati ekipo (projektni tim), opredeliti obseg projekta, definirati komunikacijo med člani tima – opredeliti vloge, seznaniti člane tima z nalogami in zagotoviti usposobljenost članov, vključiti dobavitelje in kupce ter določiti obliko plana obvladovanja, določiti način reševanja problematik – eskalacijo, določiti frekvenco preverjanja kakovostnih karakteristik izdelka.

Faze v procesu naprednega načrtovanja procesa so: **1. načrtovanje in definiranje, 2. načrtovanje in razvoj izdelka, 3. načrtovanje in razvoj procesa (ti dve fazi potekata vzporedno), 4. validacija (ocenitev) izdelka in procesa, 5. povratne informacije, ocena in korektivne aktivnosti.**

V fazi načrtovanja in definiranja je potrebno zagotoviti oz. izdelati končni cilj razvoja (definicija izdelka) - prve risbe, analiza izvedljivosti (kakovosti), predhodna (razvojna) materialna kosovnica; predhodni (razvojni) procesni diagram; definirane posebne karakteristike izdelka in procesa; plan zagotavljanja dobav (glede na zahteve, kakovostno, logistično); vse to je potrebno imeti ob podpori vodstva (naročilo projekta; imenovanje vodje projekta in ekipe).

Inženir kakovosti, ki je naveden v imenovanju ekipe in vodje projekta, v tej fazi sodeluje pri seznanjanju s specifičnimi zahtevami kupca in drugimi tehničnimi zahtevami navedenimi na risbah, v specifikacijah, sodeluje pri pregledovanju risb, sodeluje pri izdelavi analize izvedljivosti (s svojimi izkušnjami iz podobnih prejšnjih projektov).

V fazah načrtovanja izdelka in procesa je potrebno začeti za načrtovanje izdelka z izdelavo DFMEA-ja, oceniti, predlagati in potrditi design, prvi plan nadzora oz. obvladovanja za prototip (vzorec), risbe in izračuni, specifikacija materiala, spremembe tehničnih risb in specifikacij – sledljivost sprememb; zahteve za novo opremo, orodja in prostore; pregled posebnih karakteristik izdelka in procesa, zahteve za merilno opremo. Rezultat načrtovanja procesa je: procesni diagram (za vzorce, kot osnova za serijsko proizvodnjo), PFMEA, načrt proizvodnje, plan pregleda kakovosti izdelka in procesa – plan nadzora (obvladovanja); plan MSA, matrika karakteristik, plan SPC, specifikacija pakiranja.

Failure Mode and Effects Analysis											
Design FMEA											
System: _____											
Subsystem: _____											
Model year/Program: _____											
Core team: RUPPLE'S											
Design Responsibility Key date: _____											
FMEA Number: _____											
Page 1 of 1											
Prepared By: _____											
FMEA Date (Orig): _____											
Date: _____											
Function	Potential Failure Mode	Potential Effect of Failure Mode	SEV	Potential Cause of failure	Current Design controls Prevention	OC	Current Design controls Detection	DR	Recommender action	Responsibility assign completion date	Action taken
	Redise pressure of 3000J at the rim	force lower than 3000J at the rim	10	Unable to achieve standard deceleration of the bike Safety of the user is compromised DIN 79400 not respected							

priprava na DFMEA

Inženir kakovosti v teh dveh fazah sodeluje pri vseh aktivnostih, ki so sicer znane kot orodja kakovosti – DFMEA, procesni diagrami, PFMEA, MSA, SPC (kontrolne karte v proizvodnji recimo X-R karta), matrika karakteristik – to vse je povezano tudi s planom nadzora (za končen izdelek in polizdelke), kjer je potrebno navesti merilno opremo (ki jo naročajo inženirji kakovosti), za to je potrebno izdelati merilne metode, pri definiciji in specifikaciji materiala je potrebno oblikovati zahteve za dobavitelje – standardi kakovosti in plani pregleda v SAP, specificirano pakiranje je prav tako potrebno vključiti v zahteve za dobavitelje.

V fazi ocenitve (verifikacije) izdelka in procesa se mora izvesti poskusna serija, tehnološka serija, t.i. R@R serija, izvedena mora biti analiza merilnega sistema (MSA), izvedena mora biti predhodna SPC (statistika procesa), v tej fazi mora biti narejen PPAP – ne samo proizvedeni PPAP vzorci ampak zbrani vsi dokumenti, ki jih glede na PPAP nivo (zahtevnik s strani kupca) moramo pripraviti. Oceniti je potrebno testna poročila po proizvodnji, oceniti in pregledati je potrebno plan nadzora (obvladovanja). V tej fazi je to zadnji pregled plana nadzora obvladovanja, ta dokument od tu naprej postane »serijski«.

Inženir kakovosti ima tudi v tej fazi odgovorno nalogo sodelovanja pri poskusnih serijah in spremljanja vseh kakovostnih atributov znotraj APQP-ja: po planu nadzora (obvladovanja) primerja planirano in dejansko stanje v poskusni seriji, kar se tiče materiala, dimenzij, merilnih pripomočkov, opreme, pakiranja, merilnih metod, napak, ki se pojavljajo, in primerjave z izvedenim DFMEA-jem, PFMEA-jem. V tej fazi mora biti torej dokumentacija kakovosti pripravljena (poleg razvojne in tehnološke), da se ob izdaji v redno dokumentacijo izda tudi ta.

Še ena pomembna naloga oz. odgovornost v tej fazi mora biti izvedena s strani inženirjev kakovosti.

Najkasneje v tej fazi, bolje pa če že v fazi načrtovanja izdelka in procesa, je potrebno vključiti tudi že procesno kakovost. Na tak način je prehod v redno serijsko proizvodnjo lažji in hitrejši.

zbiranje dokumentov PPAP

Naj tukaj namenim nekaj več besed še PPAP-u. PPAP ne pomeni »Papir, papir in papir«, ampak pomeni »proces potrditve kosa in procesa« (Production Part Approval Process). V bistvu je to orodje za vzpostavljanje zaupanja v dobavitelje komponent in njihove proizvodne procese. In sicer se izvaja v dveh smereh. Na eni strani se vzpostavlja zaupanje naših kupcev do nas kot njihovih dobaviteljev in v naše proizvodne procese. Na drugi strani pa je to proces vzpostavljanja zaupanja nas (Domela) do naših dobaviteljev in njihovih proizvodnih procesov.

PPAP proces je sestavljen iz 18-ih elementov, ki so lahko zahtevani za potrditev kosov in proizvodnih procesov. Niso pa vedno zahtevani vsi elementi PPAP – odvisno od zahtevanega nivoja PPAP-a.

Obstaja 5 nivojev PPAP-a. Od vsakega nivoja posebej je odvisno, katera dokazila je potrebno zbrati in hraniti ali poslati ob PPAP vzorcih oz. katera dokazila, dokumente mora pripraviti ali poslati nam ob PPAP vzorcih dobavitelj.

Trenutno velja splošno pravilo, da vse okrog PPAP-a do kupca koordinira projektni vodja, znotraj projektnega tima pa potem vsak pripravi dokumente, ki izvirajo iz področja, ki je zastopano v timu.

Predlaga se, da se da večjo težo in odgovornost kar se PPAP-a tiče inženirjem kakovosti.

Kdaj bo to tako in na kakšen način bo najbrž vsebina kakšnega izmed naslednjih člankov.

Zadnja faza povratnih informacij, ocene in korektivnih aktivnosti se dogaja v bistvu že v fazi poskusnih serij in v zgodnji serijski proizvodnji. Izhodi iz te faze so zmanjševanje tveganj (na podlagi povratnih informacij in korektivnih aktivnosti), zadovoljstvo kupca (manjša verjetnost reklamacij, boljše obvladovanje reševanja neskladnosti, sledljivost), zagotovljene pravočasne in kakovostne dobave.

V tej fazi inženir kakovosti sodeluje s svojimi izkušnjami, ki jih je pridobil v razvojnih fazah na tem in drugih sorodnih projektih, recimo v ekipi, ki z metodo 8D rešuje reklamacijo kupca. Prav tako inženirji kakovosti na osnovi povratnih informacij in korektivnih aktivnosti sodelujejo pri spremembah (opozarjajo na pregled FMEA-jev, planov nadzora (obvladovanja), spreminjajo standarde kakovosti, plane pregleda).

Delo inženirja kakovosti je skoncentrirano bolj na razvojni del – sodelovanje v projektih predstavlja 80 % njihovega dela. 20 % pa predstavlja sodelovanje na »serijskih zadevah«.

V projektnem delu sodelujejo inženirji kakovosti s sodelavci v projektnem timu, ki ga vodi in koordinira projektni vodja, v drugem delu pa sodelujejo v razvoju s produktivnimi vodji oz. vodji programskih enot ter s procesno kakovostjo.

Nekaj »promilov« ostane tudi za sodelovanje pri presojah kupcev in presojah tretje strani.

Inženirji kakovosti so torej glasniki kakovosti, »mojstri«, ki vgrajujejo kakovost v izdelek od njegovih zgodnjih začetkov. Pri tem seveda niso sami – sodelujejo z ostalimi sodelavci iz kakovosti (sq, procesna kakovost) in z razvojem, tehnologijo, proizvodnjo, nabavo, prodajo.

NAMIZNI STRESALNI INKUBATOR

Ludvik Benedičič

Kot je iz imena razvidno, gre za izdelek, ki je kombinacija stresalnika in inkubatorja in ga lahko postaviš na delovno mizo v laboratoriju. V Domel PE LS laboratorijske stresalnike različnih velikosti in kapacitet izdelujemo od leta 1985, laboratorijske inkubatorje pa od leta 2003 v različnih volumnskih vrednostih – 10 l, 23 l in 56 l.

V zadnjem času je vse večje povpraševanje po razvoju kombinacije stresalnika in inkubatorja v en aparat. Želja je bila, da naredimo stresalni inkubator, ki bo zasedel minimalno površino na delovni mizi, vendar še vedno imel maksimalno kapaciteto stresa 4 x 1000 ml steklenic. To smo dosegli z zunanjim pokrovom in nizko točko vrtenja pokrova. Konkurenca uporablja večinoma notranji pokrov in amortizerje za odpiranje pokrova, kar pa bistveno poveča višino stresalnika, ko ima ta odprt pokrov. Skupna višina odprtega stresalnega inkubatorja je pomembna v laboratorijih, v katerih imajo nad delovno mizo še dodatne odlagalne police.

Spodaj slika DOMEL namizni stresalni inkubator - odprt pokrov, ki zavzame malo prostora v višino.

Spodaj slika DOMEL namizni stresalni inkubator z veliko dodatkov za različne aplikacije.

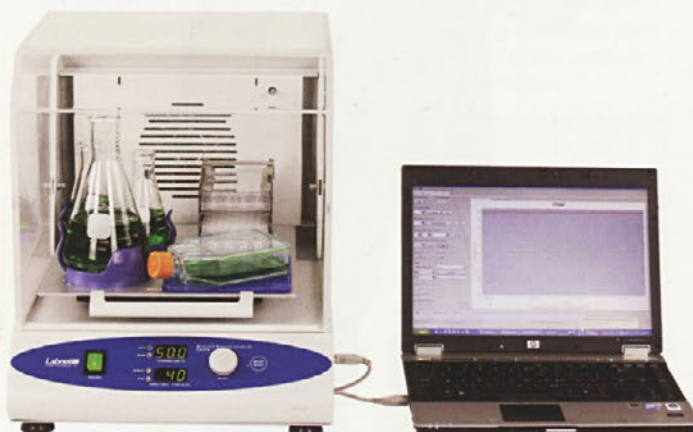
Namizni stresalni inkubator je sestavljen iz približno 150 sestavnih delov. Glavni sestavni deli so: pogonski mehanizem z orbito stresa 19 mm, cevni grelec, ventilator grelca, temperaturno tipalo, temperaturna varovalka, senzor pokrova, krmilna elektronika, USB-vezje, ohišje, pokrov itd.

Osnovni tehnični podatki:

- Hitrost stresa: 20-300 vrt/min
- Orbita stresa: 19 mm (3/4 inch)
- Temperaturno območje: 5 °C nad sobno temperaturo do 70 °C
- Časovnik: 1 min – 99 ur ali stalno
- Temperaturno nihanje v prostoru : ±0.5 °C

Stresalni inkubator ima velik asortima dodatkov, kar omogoča izjemno vsestranskost za uporabo pri mnogih aplikacijah za molekularno biologijo. Lahko stresa mikrotiter plošče, centrifugalne epruvete 15, 50 ml, steklenice v velikosti 125, 250, 500 in 1000 ml ter posodice petri do premera 60 mm. Namesto vzmetnih ali plastičnih prijemal za steklenice se lahko pri nižjih obratih stresa uporablja lepljiva podloga.

Stresalni inkubator zagotavlja kontrolirano okolje za biološko rast. Stresalni inkubator se uporablja za gojenje različnih mikroorganizmov in celičnih kultur in omogoča gojenje hkrati večjega števila kultur v različnih volumnih.

NAGRADNI

TEAM BUILDING NAJBOLJŠE TPM - SKUPINE 2017 – R482

Namizni stresalni inkubator se lahko preko USB-kabla in programske opreme poveže z računalnikom. Programska oprema je razvita v celoti v Domel PE LS in omogoča krmiljenje oziroma spreminjanje parametrov - temperature in hitrosti stresanja preko računalnika. Prav tako programska oprema omogoča spremljanje ključnih parametrov v določenem časovnem intervalu in izdelovanje grafov. Pri stresalnem inkubatorju je pomembna predvsem konstantnost temperature v daljšem časovnem obdobju, kar lahko enostavno razberemo iz grafa, ki ga sproti izrisuje programska oprema.

Na prejšni strani je spodna slika povezave stresalnega inkubatorja z računalnikom in uporaba programske opreme.

Eden od testov, ki ga v zadnjem času vse več uporabljajo v namiznem stresalnem inkubatorju, je odpornost proti antibiotikom oziroma kot večkrat slišimo ali beremo »bakterije vračajo udarec«, in sicer zaradi pretirane uporabe antibiotikov v preteklosti.

V dnevnem časopisu lahko zasledimo prispevke o 'superbakterijah', ki da so odporne proti večini ali celo kar proti vsem običajnim antibiotikom ter tudi že takšnim (npr. kolistin), ki so namenjeni za skrajne primere. Odpornost bakterij proti antibiotikom tako postaja vse resnejša grožnja za zdravje ljudi v EU. Preudarna raba antibiotikov, obširno preprečevanje bakterijskih okužb in premišljena uporaba strategij nadzora v vseh zdravstvenih ustanovah so tako bistvenega pomena za preprečevanje pojava ter širjenja odpornosti proti antibiotikom med bakterijami. In k temu lahko prispeva prav vsak izmed nas.

Primer:

Zdravnik vam je zaradi okužbe z bakterijo predpisal antibiotik. Poleg tega vam je dejal, da se, če vam čez kak dan ali dva ne bo bolje, še enkrat oglasite pri njem, saj je povsem mogoče, da ste se okužili z bakterijo, ki je pridobila odpornost proti predpisanemu antibiotiku. V tem primeru boste potrebovali drug antibiotik.

Test odpornosti na antibiotike izvedejo v stresalnem inkubatorju. Prej odvzamejo kri in možgansko-hrbtenjačno tekočino. Potem z določenim postopkom izločijo izolate in jih skupaj z reagenti inkubirajo v stresalnem inkubatorju pri temperaturi 37 °C, hitrosti stresanja 150 vrt/min in času 18-24 ur. Po končanem postopku s številom prisotnosti bakterij ugotovijo, ali je človek odporen na določen antibiotik.

Vir: Marjanca Starič Erjavec, Darja Žgur Bertok: Bakterije vračajo udarec – odpornost proti antibiotikom

<http://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/antibiotic-resistance>

Matjaž Klobovs

Smo TPM-skupina R482 v PE Motorji na lokaciji Reteč. Na podelitvi priznanj za inovativnost 22. 3. 2018 smo bili izbrani za naj skupino v letu 2017 in poleg priznanja smo prejeli tudi nagrado – druženje članov TPM-skupine.

Smo samostojni, redno skrbimo za urejenost delovnega okolja po 5S-metodi. Zavedamo se pomena izboljšav na področju kakovosti, produktivnosti, vzdrževanja strojev in naprav.

Na rednih TPM-sestankih smo se kar nekaj časa odločali, kje in kako bi izkoristili nagrado. Na osnovi zbranih predlogov smo se odločili za večerjo in bowling v gostišču Marinšek v Naklem na Martinovo soboto.

Povabili smo tudi člane LEAN pisarne, direktorja PE in direktorja g. Zvoneta Torkarja.

V gostišču Marinšek smo se zbrali ob šestih zvečer. Postrežba in hrana – vse je bilo odlično, prav tako tudi vzdušje.

Po večerji smo druženje nadaljevali na bowling stezi. Najprej smo se razdelili v dve skupini. V eni skupini so bili pivci piva, v drugi pa pivci vina. Vsi smo nestrpnost čakali na začetek tekmovanja, ki se je odvijalo na dveh stezah. Meti kroglice so pokazali, kdo ima mirno roko in visoko koncentracijo kljub pozni uri. Na eni strani je bila sreča, na drugi pa znanje. Po dveh urah bowlinga so nas že pošteno bolele roke. Kakšna krogla je včasih seveda zletela tudi mimo kegljev. Se zgodi. Tekmovanje so člani vzeli zelo resno. Bilo je navijaško vzdušje ob polni žirafi in picci. Seveda je bila potrebna vmes tudi kakšna »fotka« za spomin na prijetno druženje. Na koncu tekmovanja je bila razglasitev zmagovalcev. Vsi smo za trud prejeli tudi praktična nagrade – USB-ključe, denarnice, svinčnike ... vsak nekaj, glede na uvrstitev na bowlingu.

Preživeli smo zares vesel in sproščen večer. Ob dobri družbi, hrani in pijači je čas prehitro minil.

V mesecu oktobru sta se TPM-skupini R482 in M482 združili v skupino z imenom M482, ki si je zadala cilj, postati naj skupina 2018.

POZDRAV S KITAJSKÉ!

Simon Zgaga

Potovanje z vlakom na liniji Maribor – Ljubljana - Koper traja 4 ure. Prav toliko časa traja potovanje z vlakom na liniji Peking – Nanjing – Shanghai. Prva trasa je dolga 233 km, druga pa 1318 km, torej skoraj 6-krat več. Ta podatek bi moral zadoščati, da se razbijejo morebitni stereotipi o razvojni zaostalosti Kitajske.

Domel Electric Motors Suzhou ima približno 100 zaposlenih. Od tega je 12 režijcev, 8 mojstrov in 8 kontrolorjev. Med režijci so 4 domačini iz Suzhova, vsi ostali zaposleni v firmi so iz več sto kilometrov oddaljenih krajev. Nekateri imajo do doma več kot 2000 kilometrov. Rdeče številke na spodnjem zemljevidu Kitajske prikazujejo, koliko naših zaposlenih prihaja iz posamezne province. Kot lahko vidite, je iz »domače« province Jiangsu, ki je po površini 5-krat večja od Slovenije in ima 80 milijonov prebivalcev, zgolj ena tretjina vseh zaposlenih.

Domel Suzhou izdeluje 3 družine izdelkov: sesalne enote 440, sesalne enote 441 in puhal 459. Skupna količina v letu 2018 bo približno 1,1 milijona. Večinski delež, približno 55 %, predstavljajo puhal 459 za nemškega kupca Wagner, ki se vgrajujejo v pištole za nanašanje barve.

Za razvoj izdelkov in za prodajo skrbita centralni službi iz matične firme. Enako velja tudi za informacijski sistem SAP. Za ostale službe ima Domel Suzhou vzpostavljene svoje oddelke.

Oprema za program 440 je večinoma iz leta 2006. Stopnja avtomatizacije je večinoma nizka. Zasedenost opreme je manj kot polovična, zato se v zadnjih letih ni investiralo v posodobitve in avtomatizacijo. Daleč največji kupec sesalnih enot 440 je Philips. Večja kupca sta se nemški Sprintus in kanadski Broan Nutone.

Za programa 441 in 459 se uporablja ista oprema. Postavljena je bila v letu 2012. V zadnjih 2 letih smo kupili dodatne stroje, s katerimi sta se povečala kapaciteta in stopnja avtomatizacije. Ta oprema je bila v zadnjih 2 letih popolnoma zasedena. V letu 2018 se bo na njej izdelalo prek 800.000 motorjev: 600.000 puhal za Wagner in dobrih 200.000 sesalnih enot 441. Za program 441 imamo 3 kupce: Nilfisk, Delonghi in Kaercher.

Kot je razvidno iz prejšnjih dveh odstavkov, so vsi pomembnejši kupci z Zahoda. Vendar Domel Suzhou vsem tem kupcem, razen Kaercherju, motorje dobavlja na Kitajsko. Končni izdelki pa so potem večinoma res prodani v Evropo in v Severno Ameriko.

Za razliko od Domela v Sloveniji, Domel na Kitajskem ne izdeluje sestavnih delov. Sami sestavimo rotor, stator in končni sestav. Več kot 95 % sestavnih delov kupimo na Kitajskem.

Za dolgoročno uspešnost poslovanja bi bilo zelo koristno pridobiti dodatne kupce na programu sesalnih enot 440. To bi opravičilo investicijo v novo proizvodno opremo z višjo stopnjo avtomatizacije. Kritična je predvsem statorska linija, na kateri je 8 ročnih delovnih mest. Za primerjavo - na novejši statorski liniji 441/459 imamo samo 2 delavca.

Obratovalni pogoji puhal 459 so ekstremno zahtevni. Gre za kombinacijo visokih vrtljajev, preko 65.000 min⁻¹, in velikega števila vklopov. V zahtevanih 200 urah življenjske dobe motor mora prestati 120.000 vklopov. Take zahteve je možno doseči zgolj z zares optimizirano konstrukcijo in z optimiziranim proizvodnim postopkom. Obvladovanje proizvodnje tega motorja je pokazatelj, da je Domel Suzhou sposoben proizvajati tudi zelo zahtevne izdelke.

V zadnjih treh, štirih letih je bilo kar nekaj poskusov, da bi Domel na Kitajskem vzpostavil tudi proizvodnjo elektromotorjev za avtomobilski program. Najbolj aktualna sta bila kupca Hanon in SHW. Žal zaenkrat nismo bili uspešni. V vseh teh primerih je bil glavni problem to, da na obstoječi lokaciji ni dovolj prostora. V primeru iskanja nove proizvodne hale pa so se potencialni kupci vedno zbal, da ne bomo uspeli ujetih zahtevanih rokov začetka proizvodnje. Vsekakor pa to ne pomeni, da se je Domel odpovedal novim programom v Suzhovu. Bo pa glede na pretekle izkušnje pri naslednjih projektih vsekakor treba sočasno s prodajnimi in z razvojnimi aktivnostmi pričeti tudi z iskanjem ustrezne proizvodne hale.

V letu 2017 je Domel Suzhou ustvaril 8 mio € prometa (62.33 mio RMB) in imel 550.000 € dobička (4.36 mio RMB). V letu 2018 bo promet enak, dobiček pa kaže, da bo kar nekoliko zrastle. Povečanje dobička je predvsem posledica uvedbe alternativnih sestavnih delov, nekaj pa tudi na račun povečanja stopnje avtomatizacije.

Suzhou je za življenje kar prijetno mesto. Kitajci zelo radi objavljajo lestvice svojih najboljših mest po različnih kriterijih. To so: najvišji BDB na prebivalca, najvišji standard življenja, največja kvaliteta življenja za tujce, tehnološko najbolj napredno mesto, ... Na vseh teh lestvicah so prva 3 mesta rezervirana za Shanghai, Peking in Shenzhen. Suzhou pa je praktično vedno razvrščen na mesta od 3 do 10.

Vsega skupaj sem na Kitajskem že 4 leta. V vsem tem času mi domačini niti enkrat niso dali vedeti, da sem na Kitajskem nezaželen. Zelo pogosto pa sem slišal: »Welcome to China!«. Mislim, da ima podobne izkušnje velika večina Evropejcev.

PREDSTAVITVE NA SEJMIH

Andreja Thaler

V oktobru in novembru smo se predstavili na 3 sejmih: Medica v Nemčiji, LabComplex v Ukrajini ter Khimia v Rusiji.

MEDICA – Nemčija, Düsseldorf

Tudi letos smo se med 12. in 15. novembrom udeležili sejma MEDICA, vodilnega mednarodnega sejma v medicinskem sektorju, ki se odvija vsako leto v Düsseldorfu v Nemčiji. Letos smo se predstavili kot evropski proizvajalec centrifug s patentno rešitvijo hitro snemljivega rotorja. Imeli smo kar nekaj obiskov podjetij, s katerimi že sodelujemo, prav tako pa se kažejo poslovne priložnosti s številnimi podjetji s celega sveta. Razstavljanje smo prilagodili zadnjim razvojnim projektom in prevzemu patentov AWEL-a. Predstavili smo centrifuge AWEL velikosti 4 x 400 ml, 4 x 750 ml s patentiranim pritrdjevanjem rotorja ter novo centrifugo Centric 260 R z novimi bakteriološkimi neprepustnimi rotorji. Od obiskovalcev smo prejeli pozitivne povratne informacije glede podobe centrifug, kar nekaj zanimanja pa je že za centrifugo Centric 100, ki na trg prihaja v prihajajočem letu.

LABCOMPLEX – Ukrajina, Kiev

Sejem LabComplex se odvija enkrat letno in je glavni dogodek na področju laboratorijske tehnike, analitike in diagnostike v Ukrajini. Na sejmu smo se pridružili našemu distributerju in se srečali s ključnimi kupci ter jim predstavili našo laboratorijsko opremo. Za našega distributerja smo po sejmu pripravili 'sales training' za prodajno ekipo in podrobno predstavili naše izdelke. Med obiskom pa smo izvedeli dobro novico in sicer da se je uspešno zaključil proces registracije naših centrifug kot medicinskih aparatov. Ukrajinski trg se počasi razvija, prav tako se povečujejo potrebe po naših izdelkih. Z našim distributerjem računamo na dolgoročno in kakovostno sodelovanje.

KHIMIA – Rusija, Moskva

V Rusiji nam je preko našega distributerja na osnovi certifikacije francoskih centrifug uspelo registrirati naše centrifuge na njihovem Ministrstvu za zdravje. Tako se nam je na široko odprl ruski trg in možnost prodaje preko tenderjev v Rusiji. Posledično smo se odločili, da izkoristimo priložnost razstavljanja z našim distributerjem. Do sedaj sta šli v Rusijo že dve pošiljki.

Danica Jelenc

Nataša Dolenc

Od sredine avgusta do konec oktobra se nam je pridružilo kar lepo število novih sodelavcev in sicer 57. Vsi so bili povabljeni k sodelovanju predstavitev, dobili smo kar nekaj zanimivih predstavitev, ki si jih lahko preberete v nadaljevanju. Vsem sodelujočim še enkrat hvala za sodelovanje. Naj se v našem kolektivu počutijo čimbolj prijetno.

BENJAMIN SELJAK

Sem Benjamin Seljak in živim na Rudnu. Star sem 19 let, izobrazil sem se za tehnika mehatronike v Ljubljani. Zaposil sem se septembra, pred tem pa sem bil tudi Domelov štipendist. Izkušnje sem že nabiral v počitniških mesecih v prejšnjih letih v montaži in v proizvodnji BMC, letos poleti pa v Luki Koper. Zdaj je moje delovno mesto v skladišču na odpremi, v popoldanskem času se pa vozim v Kranj, saj bi rad doštudiral logistično inženirstvo.

V skladišče sem bil sprejet z odprtimi rokami, tu mi je všeč in imam odlične mentorje. Prosti čas preživljam s prijatelji, rad se ukvarjam s športom, pozimi večino prostega časa preživim po smučiščih z otroki kot učitelj smučanja.

NADJA KAPLJA

Sem Nadja Kaplja in prihajam iz okolice Železnikov. Po srednješolski izobrazbi sem hortikulturni tehnik, po končani maturi pa sem se odločila

za menjavo poklica. Tako sem se vpisala v višjo šolo mehatronike v Kranju, katere študij sedaj tudi zaključujem. V Domelu sem delala kot študentka že v več oddelkih, obvezno prakso pa sem opravljala v elektro vzdrževanju, kjer so me sedaj tudi zaposlili. Novi sodelavci so me sprejeli zelo dobro in me naučili veliko uporabnega.

V prostem času se v toplejših mesecih najraje zapeljem z motorjem in kaj novega vidim, sicer pa se ukvarjam tudi s streljanjem z zračno puško in z igranjem pri pihalnem orkestru, pozimi pa rada stopim tudi na smučī.

TIMOTEJ TRELČ

Delovno mesto: APEC Trata

NUŠA OBLAK

Sem Nuša Oblak in prihajam iz Črnega Vrha nad Polhovim Gradcem. Študirala sem tehniško varnost na Fakulteti za kemijo in kemijsko

tehnologijo, sedaj pa me čaka še diplomska naloga. Delam v službi za varstvo in zdravje pri delu, zaenkrat še kot pripravnik. Preden sem se zaposlila, sem na tem delovnem mestu delala že pol leta preko študentskega servisa.

Za zaposlitev v Domelu sta me prepričala moja sodelavca in sta mi pri tem tudi zelo pomagala.

V prostem času rada hodim v hribe in smučam, sem tudi prostovoljna gasilka, kjer poučujem mlade in jih pripravljam za gasilska tekmovanja.

DARJAN ŠTEFANČIČ

Moje ime je Darjan Štefančič in prihajam iz Zgornjih Bitenj. Po izobrazbi sem avtomehaničar. V Domelu sem se zaposlil, ker sem iskal nove izzive. Delam na plavžu v montaži laboratorijske opreme pod mentorstvom Mateja Galjota. Učim se sestavljati laboratorijske aparate.

Med sodelavci sem bil lepo sprejet. Takoj, ko smo se spoznali, so mi že priralsi k srcu. V prostem času rad počivam, uživam z ženo in hčerko ali pa hodim v hribe in kolesarim.

GAŠPER ČEMAŽAR

Sem Gašper Čemažar in prihajam iz vasi Potok v Selški dolini. Po izobrazbi sem diplomirani inženir strojništva (UN), trenutno pa zaključujem magistrsko nalogo na drugi stopnji študija. Z Domelom sem se srečal že kot štipendist v prvem letniku fakultete, ko sem prvič opravljal poletno prakso, med drugim tudi v poslovni enoti ECS, kjer sem po treh letih študentskega dela danes tudi zaposlen. V tem času sem imel možnost dobro spoznati sodelavce in način dela v podjetju. Moje delo je zelo dinamično, saj sodelujem tako pri razvoju novih izdelkov kot tudi pri različnih meritvah v laboratoriju. Najbolj me veseli delo na področju vibroakustike, kjer je vedno dovolj dela, zato večino svojega delovnega časa porabim za reševanje aktualnih problemov s tega področja. V prostem času se pa najraje povzpnem na bližnji Blegoš, sodelujem pri prostovoljnem gasilskem društvu, pozimi pa se zelo rad spustim po belih strminah.

TOMAŽ URŠIČ

Sem Tomaž Uršič, prihajam iz Škofje Loke. Po izobrazbi sem strojni tehnik, to pa je moja prva redna zaposlitev. O Domelu sem slišal veliko dobrega, zato sem se tukaj tudi želel zaposliti. Delam v ročni orodjarni, kjer so me ostali sodelavci lepo sprejeli.

V preteklosti sem bil tehnični vodja slovenske košarkarske reprezentance, ki je v letu 2017 osvojila naslov evropskega prvaka, na kar sem še posebej ponosen.

V prostem času se veliko ukvarjam s športom, v Škofji Loki pa imam tudi svoj masažni salon.

TEA KOS

Sem Tea Kos, prihajam iz Dražgoš. V prostem času se družim s prijatelji, zelo me veseli delo z živalmi. Moja izobrazba je gimnazijski maturant, zaključujem pa tudi univerzitetni študij na Biotehniški fakulteti, kjer mi do zaključka manjka še nekaj izpitov in diploma. V podjetju Domel sem večkrat delala že v času šolanja na srednji šoli in pozneje kot študentka in tako pridobila kar nekaj izkušenj. Ob zaposlitvi se mi ni bilo potrebno spoznavati z novimi sodelavci, saj sem vse poznala že od prej.

Trenutno delam na programu Hanon, ki je v razvojni fazi, tako da so dela tam večinoma ročna, poleg tega pa sem delala na skoraj vseh programih na oddelku APEC, nekaj časa pa tudi v Retečah. Z delom sem zadovoljna, saj je zelo raznoliko. Na delovnem mestu mi največ pomenita dobra komunikacija in razumevanje s sodelavci.

GAŠPER MIKLAČIČ

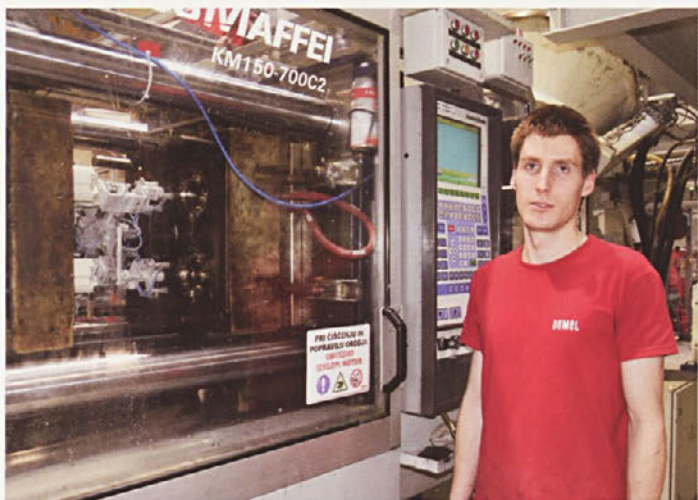
Sem Gašper Miklavčič iz Škofje Loke. Po izobrazbi sem strojni tehnik. Pred zaposlitvijo v Domelu sem delal v LTH Castings.

Delam v ročni orodjarni, kjer popravljam tlačna orodja za litje aluminijastih izdelkov. Delo me zelo veseli in vem, da se imam še veliko za naučiti. Med sodelavci mi je vseh pozitivna energija in sproščen odnos, zato sem se odlično ujel z njimi.

V prostem času se rad družim s prijatelji, hodim v hribe, tečem, čebelarim in poslušam glasbo.

UROŠ MEZEK

Delovno mesto Brizganje duroplastov, Trata

MIHA ROZMAN

Sem Miha Rozman in prihajam iz Kamne Gorice. Star sem 20 let. Po izobrazbi sem medijski tehnik. Pred zaposlitvijo v Domelu sem šest mesecev delal v Iskri Otoče. V Domelu sem se zaposlil, ker sem slišal veliko dobrega o tem podjetju. Delam v proizvodnji na oddelku APEC. Moje delo je balansiranje rotorjev in montaža motorjev. Sodelavci so me lepo sprejeli in se z vsemi dobro razumem.

V prostem času se veliko ukvarjam s športom in treniram nogomet. Zelo rad pa tudi poslušam glasbo in si pogledam kakšen dober film.

TJAŠA KORPIČ

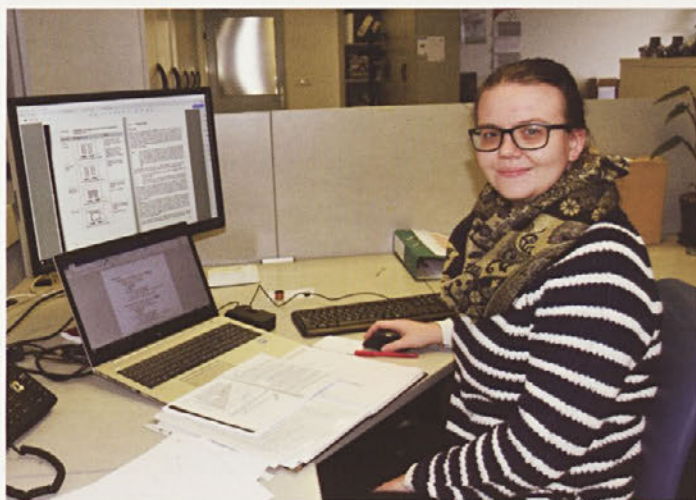

Sem Tjaša Korpič in prihajam iz Škofje Loke. Šolanje sem zaključila na Fakulteti za elektrotehniko, smer robotika.

Za zaposlitev v Domelu sem se odločila, ker sem si želela nabrati nove izkušnje in znanja, o podjetju pa sem slišala same pozitivne stvari. Trenutno delam kot pripravnica na oddelku APEC, kjer sem bila med sodelavci zelo dobro sprejeta. Tudi samo delo je zanimivo in dinamično.

Prosti čas rada izkoristim za sprehode, kakšno dobro knjigo ali film, če pa čas dopušča, se zelo rada odpravim tudi na kakšno potovanje.

KATARINA TOLAR

Sem Katarina Tolar, prihajam z Jesenovca. Zaposlena sem v razvoju in sem del ekipe, ki se ukvarja s kemijo.

To je moja prva redna zaposlitev, delo, ki ga opravljam, se mi zdi zanimivo. Trenutno zbiram in pišem izjave, da se Domel oziroma njegovi dobavitelji držijo evropskih zahtev glede vsebnosti nevarnih snovi v materialih, ki jih uporabljamo. Sodelujem tudi pri postavitvi metod za tehniško čistočo.

Sodelavci so prijazni in vedno pripravljeni priskočiti na pomoč.

ŽIGA GJURAN

Moje ime je Žiga Gjuran in prihajam iz vasi Tenetiše. V Domelu sem začel delati že v času študija, na oddelku PC ADP.

Sedaj sem se zaposlil v elektro razvoju, kjer sodelujem na projektu E-kolo. Po izobrazbi sem tehnik mehatronike, končujem pa višjo šolo v Kranju, smer mehatronika.

V prostem času rad hodim v hribe in se družim s prijatelji.

JURE RIHTARŠIČ

Sem Jure Rihtaršič, prihajam iz Lajš, star sem 19 let. Po končani maturi sem se zaposlil v podjetju, kot orodjar v Škofji Loki. S šolanjem bom nadaljeval ob delu. Delavnik mi mine hitro, saj je delo razgibano, prav tako pa se odlično razumem s sodelavci, s katerimi sem se spoznal že med opravljanjem prakse. Ko nisem v službi, najrajši preživljam čas v naravi, na domači kmetiji, kjer se vedno najde delo.

MARKO BAJT

Sem Marko Bajt iz Čepulj. Šolal sem se na srednji elektro in strojni šoli v Kranju, smer elektrotehnik elektronik. Pripravištvu sem delal v Domelu, v montaži. Kasneje sem bil samozaposlen na svoji kmetiji.

Zaradi dobrih izkušenj pri opravljanju pripravištva in zaradi priporočil znancev sem se odločil, da se bom v Domelu tudi zaposlil.

Moje delovno mesto je na Trati, kjer sestavljamo motorje za ventilacijo (766 APEC Trata). Sodelavci so me lepo sprejeli in se dobro razumemo.

Sedaj imam delo na kmetiji za hobi, v prostem času pa sem tudi prostovoljni gasilec PGD Jošt.

JAN HOMAR

Moje ime je Jan Homar in prihajam z Orehka pri Kranju. Izobrazil sem se za pomočnika v tehnoloških procesih in imam narejeno nižjo poklicno šolo. V času mojega izobraževanja sem delal na Petrolu, v DSV-ju ter v podjetjih Pohištvo Potočnik ter Orbico Ljubljana. V podjetju Domel sem se zaposlil zaradi uspešnosti podjetja ter zaradi dobre klime med delavci. Moje trenutno delovno mesto v podjetju je upravljalca stroja v AS - avtomatske stiskalnice. Ob prihodu v podjetje so me sodelavci sprejeli z odprtimi rokami. Po enem mesecu dela v podjetju Domel se z vsemi odlično razumem. V prostem času največ časa namenim delovanju v PGD Mavčiče, kjer sem prostovoljni gasilec ter mentor mladim gasilcem.

MILOŠ GIČIČ

Delovno mesto: Avtomatske stiskalnice Trata

DELAVSKO

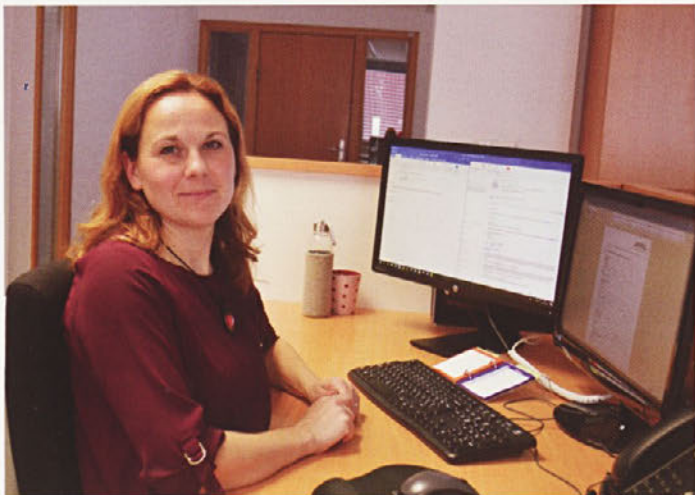
SOUPRAVLJANJE IN SOCIALNO PARTNERSTVO V ŠVICI

Aleksander Volf

Letna študijska potovanja članov Združenja svetov delavcev Slovenije v evropske države so postala že tradicionalna in nenadomestljiva oblika spoznavanja drugih sistemov ter dobrih tujih praks na področju uveljavljanja sodobnih oblik delavskega soupravljanja in socialnega partnerstva.

MOJCA ŠTRAVS

Moje ime je Mojca Štravs. Po izobrazbi sem diplomirana ekonomistka. Preden sem prišla v Domel, sem bila zaposlena v podjetju Bosch Rexroth v Škofji Loki, vendar ne na delovnem mestu, ki bi si ga želela. Zato sem se odločila za spremembo. Sodelavke in sodelavci v nabavi, kjer je moje delovno mesto, so zelo prijazni in so me lepo sprejeli v svoj kolektiv. Ob morebitnih težavah mi radi priskočijo na pomoč, za kar se jim želim zahvaliti.

V prostem času rada grem na sprehod v naravo ali pa zaplešem v ritmu dobre glasbe.

ANJA FILEJ MOHORIČ

Sem Anja Filej Mohorič, »svež primorski veter« v oddelku prodaje. Med sodelavci sem bila lepo sprejeta in tudi sama se v novem kolektivu zelo dobro počutim. Po izobrazbi sem diplomirani ekonomist in univerzitetni diplomirani komunikolog. Dosedanje izkušnje s področja komercialne, marketinga, nabave, administracije, logistike in računovodstva sem pridobila v različnih podjetjih doma in v tujini.

Prihajam iz Goriških Brd - dežele opojnih trenutkov, in prav vsak me vpraša, kaj me je prineslo v te konce. Odgovor je verjetno vsem jasen ... Tako lahko po desetih letih rečem, da so Železniki moj novi dom. Tukaj sem si ustvarila družino. Tri navihane hčerke dodobra zapolnijo dneve, ki so v tem tempu že tako prekratki. Zelo rada se ukvarjam s športom, saj sem mnenja, da zdrav duh v zdravem telesu pripomore k lažjemu in učinkovitejšemu opravljanju vsakodnevnih nalog. Moji dnevi so sedaj še bolj pestri, saj bom konec oktobra tekla na eni od tras Ljubljanskega maratona. Veselim se tudi zime in vijuganja po belih strminah. Moja strast so potovanja. Obiskala sem že kar nekaj koticov sveta in spoznala življenjske zgodbe domačinov in popotnikov, ki so mi prekržali pot.

Srečanje s slovensko veleposlanico ga. Marto Kos

Tokrat smo se odpravili na študijsko potovanje v Švico, ki sicer ni članica EU, kljub temu pa ima visoko razvite različne oblike sodelovanja delavcev pri upravljanju družb in visoko razvito socialno partnerstvo.

Sprva smo v Baslu obiskali multinacionalno podjetje NOVARTIS, kjer nam je bil podrobno predstavljen njihov evropski svet delavcev (Novartis Euroforum) ter njihove dobre prakse delavskega soupravljanja. Zaključili smo z vodenim ogledom po Campusu.

V Bernu smo se srečali s predstavniki Konfederacije Travail Suisse (drugi največji sindikat v Švici) in predstavniki sindikatov SYNA, TRANSFAIR ter SCIV, ki so nam predstavili njihovo organizacijo, aktualne teme delovanja in razvojne izzive sindikatov v Švici. Podrobno so nam predstavili tudi dialog med sindikatom in svetom delavcev v podjetjih.

Slovenska veleposlanica v Švici, ga. Marta Kos, nam je predstavila sodelovanje med državama ter kakovost dela in življenja v Švici, vključno s položajem in vlogo zaposlenih v podjetjih.

V Ženevi smo obiskali ILO – INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION, kjer so nam nazorno prikazali njihov zgodovinski razvoj, vlogo in aktualne aktivnosti mednarodne organizacije dela, pristojnosti in prihodnje izzive ter sodelovanje delavcev pri upravljanju in ILO.

Študijsko potovanje smo zaključili v EBU – THE EUROPEAN BROADCASTING UNION (Evropska radiofuzna zveza), kjer smo se pogovarjali in izmenjevali medsebojne izkušnje na področju uveljavljanja interesov zaposlenih v praksi.

IZLET

ZA ČLANE SKEI 2018

Kot že nekaj let se je tudi letos organiziral izlet za člane sindikalne podružnice Domel d.o.o. Zakorakali smo že močno v jesenske mesece, ko se dnevi že začnejo krajšati, s tem pa je tudi vedno večja možnost za hitro spremembo vremena. Tako je prišla zadnja sobota v mesecu septembru, ko smo se člani SKEI odpravili ogledat sončno Dalmacijo.

Janez Šmid

Bilo je oblačno jutro in čeprav so oblaki le s težavo zadrževali vso nakopičeno vlago, smo se na Domelovem dvorišču že kmalu po četrti uri zjutraj začeli zbirati člani sindikata, ki so se odločili za ogled Zadra in prelepih Kornatov. Točno ob peti uri zjutraj smo odprnili izpred Domela do Škofje Loke, kjer so se nam na glavni avtobusni postaji pridružili še delavci iz Rateč ter delavci z nove lokacije Trata. Odpeljali smo se v smeri Dolenjske čez Kozjansko v mesto Metliko, ker smo prestopili mejo s sosednjo Hrvaško. Pot smo nadaljevali po avtocesti skozi Liko ter naprej proti predoru Sv. Rok, ki pa je bil zaradi izrednih vremenskih razmer, predvsem zaradi močne burje, zaprt za avtobuse in vozila s ponjavami. Zato smo pot nadaljevali po stari magistrali, zaradi česar se nam je le-ta podaljšala za uro in pol. Tako smo prišli v mesto Zadar v poznih popoldanskih urah.

Ogledali smo si trg Forum s cerkvijo Sv. Donata, cerkev Sv. Kerševana, katedralo Sv. Stošije, Narodni trg ter lepo ohranjeno mestno obzidje s Kapetanovo kulo, staro mestno luko Foša ter vrata s kopnega. Najbolj zanimive pa so bile morske orgle ter mesto, od koder se najbolje vidi zahod sonca. Tukaj tokovi in valovi, ki prehajajo skozi glasbene cevi, postavljene pod morjem, ustvarjajo neverjeten zvok, tako imenovano »morsko glasbo«, ki zapolnjuje široko območje morske promenade. Če bi prišli v večernem času, bi videli še elektro instalacijo

Pozdrav soncu. Pozdrav soncu je sestavljen iz tristo večplastnih steklenih plošč, postavljenih v isti ravni s kamnito ploščadjo na rivi, v obliki kroga s premerom 22 metrov. Zamišljen je kot prostorska instalacija v obliki amfiteatra, obdanega s kamnitimi bloki, ki prikazujejo vse sončne sisteme planetov in njihove orbite. Prav ta sončni zahod z zadarske obale pa velja za najlepšega na svetu.

Zadarska riva je čudovit kraj za sprehode ob morju in uživanje v bujni vegetaciji, še posebej nepozaben pa je pogled na lepoto Zadarskega kanala, otokov Ugljan in Pašman ter odprto morje na severozahodu. To je kraj mešanice človeških idej in spretnosti z energijo morja, valov, lune in plime, prostor za sprostitve, razmišljanje in pogovor s stalnim koncertom mističnih tonov »Naravnega orkestra«.

Sledilo je nekaj prostega časa za potepanje po v mestu, v popoldanskih urah pa vožnja ob obali mimo Šibenika v turistično naselje Solaris pri Šibeniku, kjer je bila nastanitev v hotelu Niko. Ostanek popoldneva smo lahko izkoristili za kopanje, sončenje, sprehode in uživanje ob morju.

Naslednji dan smo se peljali na otok Murter, kjer smo se vkrkali na barko. Zapluli smo med številne otoke in otočke najlepšega južnega, jugovzhodnega in osrednjega dela nacionalnega parka Kornati, ki ga tvori 89 otokov z 220 km² površine in 238 km obalne črte, številni zalivi, čeri in seveda obilo modrega morja okoli številnih otokov in otočkov. Na Murter smo se vrnili v popoldanskem času, nato je sledila vožnja do avtoceste in po njej do predora Sv. Rok in skozi Liko v Slovenijo. V Železnike smo prispeli v večernih urah.

MOJ OBISK SLOVENIJE

Ray Bain Steven Zhu

Naše podjetje na Kitajskem uspešno posluje že kar nekaj let. Ker želimo, da bo poslovanje kitajskega podjetja čimbolj skladno z našim, se zavedamo, da je treba tamkajšnje zaposlene naučiti kar nekaj procesov in veščin. Nekaj od njih se jih da naučiti preko raznih povezav, kar nekaj pa je takih, da si jih lažje in bolje predstavljamo, če v živo lahko vidimo, kako potekajo. Zato so vedno bolj pogosti obiski naših kolegov s Kitajske v matičnem podjetju v Sloveniji. V zadnjih mesecih sta bila tako na spoznavanju z matičnim podjetjem kar dva. Najprej je bil tukaj Steven Zhu, ki se je spoznaval s 5S-metodo, v novembru pa se je Ray Bian spoznavala s SAP-om in slovenskimi računovodskimi procesi, saj v naslednjem letu načrtujejo, da se bo tudi na Kitajskem uporabljal SAP tudi na računovodskem področju. Nekaj vtisov z njunega spoznavanja delovnega okolja v Sloveniji in nasploh lepot naše Slovenije sta bila pripravljena deliti z nami, kar si v nadaljevanju lahko tudi preberete.

Novembra 2018 sem imela to srečo, da sem lahko obiskala sedež podjetja Domel v Sloveniji. Še večja sreča je bila, da sem ob obisku videla prvi letošnji sneg. Kitajski pregovor namreč pravi, da »prvi sneg v sezoni prinaša uspešno leto«.

Ob pomoči kolegov sem spoznala delovanje sistema SAP in se naučila številnih novih veščin. Posebna zahvala gre Dominiki, Mirjam in mojim sodelavcem v finančnem oddelku. O vseh zadevah smo razpravljali in jih skupaj proučevali ter se tako ogromno naučili. Ob tem sem občudovala zmogljivosti sistema SAP in spoznala, da se učenje nikoli ne konča.

Nato sem obiskala še sedež proizvodnega obrata. Moj splošni vtis je bil, da je vse izjemno urejeno in čisto, zato me je bilo kar nekoliko sram zaradi nereda v moji pisarni. Ugotovila sem tudi, da so zaposleni pri Domelu zelo odprti in prijazni ljudje, vzdušje v podjetju pa je izjemno. Ko so mi predstavljali svoje delo in rezultate, sem lahko čutila njihov ponos. Tudi sama sem ponosna, da sem del družbe Domel.

Obožujem zrak, pokrajino in ljudi v Sloveniji. Tukaj je vse popolnoma naravno, brez pretiranih umetnih sprememb, zato je vse zelo privlačno. Ljudje živijo sproščeno in brezskrbno ter niso obremenjeni, so pa izjemno vljudni in upoštevajo pravila. Med sprehodom po ulicah se ti mimoidoči nasmehnejo in te pozdravijo. Vse to mi je kot tujki pomagalo, da sem se sprostila. Tudi ozračje je prijetno. Slovenijo bom ohranila v posebej lepem spominu.

Imel sem srečo, da me je podjetje poslalo na obisk sedeža družbe Domel v Sloveniji, oddaljeni srednjeevropski državi, kjer sem poleg učenja in usposabljanja doživel tudi njen edinstven in eksotičen značaj.

V dobro organiziranih delavnicah je bilo materiala veliko, vendar je bil zaradi metodologije upravljanja 5S vseeno urejeno zložen na za to določenih mestih. Tudi delovne mize so bile dovolj urejene, na njih so bile samo stvari, povezane z delom, zato je bilo delovno okolje dobro. V strogi reviziji 5S, ki smo jo opravili med obiskom, smo ugotovili, da ima proizvodna linija v tovarni več različnih zasnov z več procesi kot v obratu v kitajskem mestu Suzhou, kar omogoča izdelavo boljših izdelkov z manj dela.

Slovenija me je prevzela s čudovitim okoljem, bogatimi zgodovinskimi središči, čarobnimi jamami, veličastnimi starodavnimi gradovi, umirjenim Blejskim jezerom in zgodovine polnim glavnim mestom Ljubljano. Po napornem delovniku sem rad spil skodelico kave na ljubljanskih ulicah ter užival v sproščenosti in počasnem ritmu življenja.

Čeprav je potovanje trajalo samo dva tedna, je zelo dobro vplivalo na moje delo. Vsi so bili prijazni ter so mi rade volje pomagali reševati moje številne delovne težave in bolje spoznati sistem SAP. Ne le da sem se naučil bolje uporabljati sistem SAP, temveč sem izboljšal tudi svoje praktično delovanje, s čimer sem okrepil svoje sposobnosti vodenja proizvodnje. Te izkušnje ne bom pozabil nikdar v življenju.

斯洛文尼亚之行

2018年11月下旬我有幸前往斯洛文尼亚多麦总部学习参观。更幸运的是在我达到的第一天就迎来了今冬的第一场雪，俗话说，瑞雪兆丰年，看来是个好兆头。

在同事们的帮助下，我对SAP配置系统有了新的认识，学会了許多新的技能，这还要感谢Dominika、Mirjam以及财务部各位同仁的大力支持。大家在一起讨论研究，收获颇丰。同时也让我感叹SAP系统的强大，认识到学无止境的道理。

学习之余，我还参观了总部工厂，干净整洁是我对工厂的整体印象，想想自己杂乱无章的办公桌，真是自愧不如。这里公司的同事都是那么热情、友好，整体的工作氛围非常和谐、融洽。大家在给我介绍自己的工作内容、产品成果时，我能感受到那份骄傲，我也为自己是多麦的一员倍感自豪。

我爱斯洛文尼亚的空气、风景以及这里的人们。这里的一切都是那么自然，毫无过分的人工修饰，但又不乏吸引人的莫大魅力。人们生活恬静闲适，自由自在，没有压力，但又十分有礼貌，讲究秩序。当你在街上闲逛时，人们会对你微笑、问好，让我这个外乡人感到轻松自在，连空气都透着甜味。难忘斯洛文尼亚的一切。

斯洛文尼亚之行

有幸被公司派遣到斯洛文尼亚多麦总部进行参观学习，在这个遥远的中欧国家，我感受到了别样的异国风情。

多麦工厂的车间规划井然有序，得益于5S的有效管理，虽然物料众多，但井然有序，都摆放在规定的位置上。工作台上的摆放也十分整洁，仅有和工作相关的物品，营造出一个良好的工作氛围。期间我们进行了一次十分严格的5S审核。和苏州工厂相比，这里的生产线有着不同的设计和更多的工序。能在减少劳动力的同时更好的制造产品。

斯洛文尼亚有着优美的环境、丰富的历史遗址、神奇壮观的溶洞、古老雄伟的城堡、宁静的布莱德湖及充满精彩历史的首都卢布尔雅那，这一切都让我流连忘返。我喜欢在卢布尔雅那街头，喝上一杯咖啡，感受一下慢节奏的别样生活，在忙碌的工作之后享受一番安逸。

这次的行程虽然只有短短的2周，但对我的工作有着巨大的帮助。这里的每个人都十分友好和热情，为我解决了许多工作上的困惑。让我对SAP系统的使用更加熟练。不仅学习了更多的SAP操作命令，同时也改进了已有的操作技能。在生产管理上也同样受益匪浅。这会是我一生中难忘的记忆。

ODVISNOST

OD TELEFONA

Koliko ur dnevno gledate v telefon? Se tudi vi sprašujete, v katero skupino uporabnikov sodite? Izstopate od povprečja glede na dnevno rokovanje s pametnim telefonom?

Raziskave kažejo, da približno polovica lastnikov pametnih telefonov širom sveta prebije vsaj 3 ure dnevno na svojem telefonu. Na telefonih torej vsakodnevno v povprečju preživimo kar lep del dneva, okoli 1/8 dneva, če smo natančni, a to še ne pomeni, da smo nedružabni, asocialni. Pametni telefon je postal vsakodnevna rutina, kjer vsakdo najde svoj kotiček za zanimivosti, informiranje in sprostitve. Pred časom pametnih telefonov je bila ta številka zgolj 18 minut.

Roman Megušar

Prisotnost tehnologije, predvsem pa mobilnih naprav, se iz leta v leto povečuje, saj tovrstne naprave postajajo vsestransko uporaben pripomoček, brez katerega si marsikdo sploh ne zna več predstavljati svojega vsakdana. Mobilni telefon je prerasel v napravo, ki je naš osebni pomočnik, vir informacij in zabave ter nas povezuje na več nivojih.

Še pred desetletjem je imel telefon le en namen - klicanje ter pošiljanje sporočil, danes pa naši pametni telefoni lahko nadomestijo računalnik, televizor, fotoaparatus, kamero, denarnico, multimedijski predvajalnik itd.

To pomeni, da imamo problem. Namesto da bi se naša življenja z razvojem tehnologije izboljševala, se kvaliteta naših življenj prav zaradi tehnologije zmanjšuje. Ključno pri tem je seveda to, da danes nosimo digitalno pisarno v žepu, povsod in ves čas.

Mnogi ljudje trdijo, da od tehnologije niso odvisni, ampak v njej le uživajo. V isti sapi pa potem slišimo, kako bi taisti ljudje radi imeli več časa, da bi počeli stvari, ki jih resnično veselijo.

Smo zares zasvojeni?

Vas motijo ljudje, ki se na avtobusu na ves glas pogovarjajo po telefonu? Pa tisti, ki mobilnika ne ugasnejo niti v gledališču? Mogoče drugi, ki kratka sporočila pišejo med hojo ali celo za volanom? Kaj pa vsi, ki telefona ne pospravijo niti med kosilom ali večerno pijačo s prijatelji? Če se vam nič od naštetega ne zdi pretirano narobe, ste morda vi tisti, ki moti ljudi okoli sebe.

Telefoni niso droge in vprašanje je, zakaj postanemo zasvojeni. Živimo v dobi stresa in telefoni lahko lajšajo ta stres. Hkrati pa tudi sami prispevajo k povečanju stresa in obremenjenosti. Kaj pa lahko vendarle storimo? Jih znamo tudi pametno uporabljati?

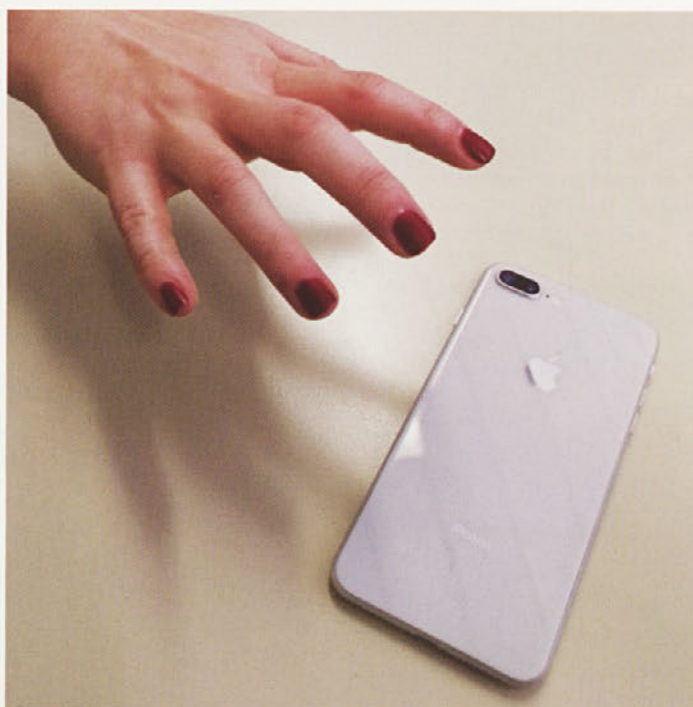
Nekaj znakov zasvojenosti s pametnim mobilnikom

- Postanete nekoliko panični, če mobilnika ni v vašem vidnem polju, in zelo panični, če ga pomotoma pustite doma.
- Veš dan prek kratkih sporočil ali družbenih omrežij vzdržujete vsaj od tri do pet pogovorov.
- Počen zaslon vas nikakor ne ustavi, saj se bojite pustiti telefon na popravilu.
- Mobilnik izključite samo na letalu in še takrat vas zgrabi nepojasnen strah. Ko ga lahko spet prižgete, pa ste neizmerno veseli velikega števila obvestil, ki jih morate pregledati.
- Ne moti vas, da morate v lokalu čakati prijatelje, saj se lahko brez slabe vesti izgubite v tistem znanem občutku drsenja prstov po zaslonu.
- Vse koncerte spremljate z visoko dvignjenim telefonom in prižgano kamero, po koncu pa se ne morete spomniti, ali je bend odigral tudi tisto novo pesem, ki vam je tako všeč.

Kako prekiniti odvisnost od telefona?

1. Recite ne bom, namesto ne smem

Ko rečete, da ne boste preverjali telefona več kot enkrat na uro, si s tem date moč odločitve. V nasprotnem primeru, ko rečete da ne smete preverjati telefona več kot enkrat na uro, pa sami sebe blokirate v motivaciji, ker si ustvarite občutek, da se tega niste odločili sami.

2. Telefon je daleč od rok

Če morate imeti telefon na doseg, ga ne imejte ves čas neposredno pri roki, ampak ga odložite na drugo stran sobe. Tako boste še vedno slišali nujne zvoke, ne boste pa ga kar sami od sebe preverjali vsakih nekaj minut, kar tako, iz navade. Pri tem pomaga tudi to, da si izklopitate vsa nepomembna opozorila. Ni potrebno, da vam telefon zvoni ali vibrira ob vsaki objavi na družabnem omrežju, če vam že tako ali tako zvoni za vsak klic, sporočilo in elektronsko pošto.

3. Uporabite pravilo STOP

Ste se že kdaj znašli v situaciji, ko ste rekli, da boste zgolj na hitro pregledali telefon, in potem kar naenkrat mine cela ura? Zagotoviti morate, da imate vse te motnje načrtovane vnaprej, kar pomeni, da ne porabite časa za družabna omrežja, temveč zgolj hitro, mogoče v 10 minutah, pregledate vse, kar ste imeli v mislih, in nato nadaljujete z delom. To je lahko vaše pravilo "stop".

4. Zamenjati moramo navade

Ko recimo sedimo na kavču, zagotovimo, da je telefon nekje na drugi strani sobe, medtem ko je knjiga na dosegu roke. Tako lahko našo slabo navado zamenjamo z dobro. Kadar koli nas zamika, da bi zgolj iz navade posegli po telefonu, vzemimo knjigo. Včasih enostavno ne gre, kajti tudi knjige nimamo vedno pri roki, vendar tisto, kar šteje, je, da slabe navade vedno skušamo zamenjati z dobrimi. Potem pa to ponavljamo tako dolgo, dokler te dobre navade ne postanejo nekaj samoumevnega.

Vir: računalniške novice / Google

LJUBLJANSKI MARATON

Matjaž Torkar

Tudi letos so ljubitelji teka sodelovali na tekaškem prazniku, Ljubljanskem maratonu. Domelove barve je v vseh treh disciplinah (10 km, 21 km in 42 km) ponosno zastopalo kar 29 tekačev. Vsem udeležencem iskrene čestitke! Svojo izkušnjo je z nami delil g. Matjaž Torkar, ki se je udeležil maratona na 42 km.

Že lansko leto sem nekako razmišljal o ponovni udeležbi na Ljubljanskem maratonu, in to na 21 km. Čez leto sem v zmerni kondiciji, čez zimo malo teka na smučeh, ko pa se sneg umakne, pa večino letne športne aktivnosti gre na račun kolesarjenja. Za letošnje leto sem temu dodal še malce treninga teka z mislimi na Ljubljanski maraton. Temu sem prilagajal aktivnosti, kolikor se je le dalo.

Kupil sem si novo športno obutev z malenkostno tršim podplatom, in sicer zaradi operativnega posega na obeh palcih. Takoj na začetku sem tekel 10 do 15 km le ob vikendih, s tempom okoli 6 min/kilometer. Ko pa so se noge oziroma mišice navadile na določeno stopnjo obremenitve, sem malce stopnjeval tempo, hkrati pa povečeval razdaljo.

Do meseca maja sem tako pretekel že približno 390 km, kar je bilo zame zelo veliko glede na prejšnja leta. Konec meseca sva z boljšo polovico imela prometno nesrečo, pa ne po najini krivdi, tako da je en mesec treninga šel »po gobe«.

Ponovno sem bil v začetni formi, junija sem začel malo hoditi z nekaj vmesnimi metri teka, pa na kolesarjenje seveda nisem pozabil. Misel na ljubljansko 21-ko sem medtem opustil. Sčasoma sem začel teči, kolesaril sem neobremenjeno. Tudi kilometri in forma so se dvigovali in v skladu s tem se mi je sredi junija začela oglašati vest: »Kaj pa če bi le poskusil?«

Prišel sem trenirati bolj načrtno, vsaj dvakrat tedensko, večinoma ob vikendih, ko mi ni bilo treba kolesariti. Vedno dlje sem lahko tekkel ne glede na profil terena (gozdna pot, makadam, klanec, ravnina). Za asfalt sem se odločil šele v zadnjem mesecu (Kranj - Zbilje - Kranj). Je pa občutna razlika, kolena lahko povedo svoje. Najboljše je, če so kar tiho. Sčasoma so se mi misli za tek na 21 km preusmerile na pravi maraton. Marsikdo bi temu rekel drzna poteza, ampak vsak najbolje pozna sebe in ravna v skladu s svojim prepričanjem in svojimi pričakovanji. Težava se je pojavila slabih štirinajst dni pred maratonom, saj se mi je na športni obutvi strgalo blago pri peti. No, hitro sem dostavil teniske do čevljarja. Na prvi videz je po popravilu izgledalo vse OK. Kasneje nisem pretekel niti 2 kilometra, ko sta me pričeli boleti obe peti. Vzrok za to je bilo nagubano usnje, ki mi ga je čevljar všil

na strgana mesta. Za vsak slučaj sem si takoj kupil nove. Doma sem si jih še enkrat obul in odtekel dva kroga okoli blokov. Uff, pokostnica me je začela boleti kar naenkrat. Te bolečine niti ne znam opisati. Na vložku iz gela sem s »klinco« odrezal del, ki podpira stopalni lok. Precej bolje – hvala, Matjaž, tekel bom z novimi. Kar bo, pa bo.

DAN D, 28. 10. 2018:

Prebudim se naspan, vse potrebno sem si zvečer zložil v športno torbo, tako da samo pozajtrkujem in na vlak. Naši pridejo kasneje. Nekako dobro uro pred štartom hodim ob Slovenski cesti in gledam tekače na 10 km. Opazujem za rdečimi Domelovimi majicami, malo pred kavarno in hotelom Evropa zagledam Andraža, ga spodbujam in naredim nekaj fotografij. V moških slačilnicah dren kot na indijskih vlakih, le da na strehi tukaj ni nobenega. Čakam in čakam, ker noben ne vstane, se vrinem na konec klopi, sodeč po zeleni številki, zraven enega maratonca.

Hitro se napravim in obujem, a opazim, da sem doma pozabil vetrovko. S tem se nisem dolgo obremenjeval. Rajši hitro odhitim do garažne hiše Maximarketa, kjer so idealni pogoji za ogrevanje. Naredim nekaj krogov. Do nizkega štarta je še 15 minut. Treba bo zapustiti suhe garaže in oditi na dež. Dež veselo pozdravlja vse tekače in tekačice na 21 in 42 km, ki smo že zbrani v posameznih boksih kot sardine. Kmalu bo povsem drugače. In res se premikamo zmeraj hitreje. Slečem si vetrovko in jo dam v zadnji žep poleg gela in energijske pijače. Uvodne kilometre tečem s tempom okoli 4:50, kar mi zaenkrat ne predstavlja težav. Nekje okoli 7 km me prične nekaj boleti v desni stegnenici, kar me čudi, saj me prej ni nikoli, tudi ob hitrejšem tempu. To hitro odmislim in nadaljnjih 7 km tečem za dušo, kot se temu pravi. Vmes prehitevam tekače, nekateri mene, na enem od mnogih križišč pa zagledam punco v Domelovem dresu. Že ob pogledu na naš Domelov dres čutiš ponos in pripadnost podjetju. Nadaljujem v enakem tempu, kot sem si ga zastavil. Na Tržaški cesti me pri 20 km s spodbudnimi besedami pozdravi brat. Kmalu me začneta boleti obe sprednji stegnenični mišici – pa šele na polovici sem! Malo zmanjšam tempo, a nič ne pomaga. Tečem dalje in opazujem tekače. Kar nekaj jih ima zelo podobne težave in vsak se jih trudi premagovati po svoje. Napačen tempo te lahko drago stane. Pri 29 km prvič hodim, saj imam občutek, da me bo vžgalo v stegno. Pri okrepčevalni postaji vzamem košček banane in čokolade ter gel in si malo navlažim ustnice.

Spet tečem in opažam, da lažje tečem, če se ne ustavljam. Od daleč zagledam tablo 35 km in tam stojnico z dvema maserjema. Tečem naprej. Kilometri se čedalje bolj vlečejo, prične spet močnejše deževati, kar me sploh ne moti, prej nasprotno. Ob topleni in sončnem vremenu ni bilo precej več takšnih ali drugačnih poškodb. V meni narašča adrenalin, ko pritečem mimo 40 kilometra, ki je pred Tromostovjem. Do cilja sploh ni daleč, ob progi ljudje navijajo, bodrijo vsakega maratonca in v takem slogu pritečem skozi cilj svojega prvega maratona. Prvi vtis ob pogledu na semafor je bolj medel, sem pa vesel, da je konec, kot najbrž tudi večina ostalih. Seveda nameravam drugo leto izboljšati rezultat, ki je 3:43:36, uvrščen pa sem na 544. mesto od 1352 maratoncev.

Čestitam vsem tekmovalcem, ki so tekli na Ljubljanskem maratonu, ne glede na razdaljo.

Športni pozdrav, Matjaž

SI VZETI ČAS ZA TISTO, V ČEMER UŽIVAŠ

Intervju z Marico in Filipom Tarfila

Nataša Dolenc

Za pogovor smo se dogovorili za 6. november, po premiku urnih kazalcev in po praznikih. Dnevne svetlobe je manj, več se zadržujemo v notranjih prostorih in si vzamemo čas tudi za klepet.

Hvala Marici in Filipu, da z nami delita spomine na začetke v tovarni, minulo delo, izkušnje in utrinke iz upokojskega življenja.

Kako se spominjata vajinih začetkov v Iskri? Ali sta se spoznala v tovarni?

Odgovarjati je pričel Filip, ki si je pred napovedanim intervjujem vzel čas in se nanj pripravil.

Filip: Po osnovni šoli leta 1963 sem šel prvič mimo vratarja v poslopju tovarne z namenom, da zaprosim za štipendijo za nadaljnje šolanje, saj so ugodili moji prošnji za šolanje na srednji strojni šoli na Aškerčevi v Ljubljani. Takrat se je tovarna imenovala Iskra Elektromotorji. V času šolanja sem nato vsako leto tu opravil tudi počitniško prakso, tako da sem se že kot dijak spoznal z utripom tovarne. Po končani srednji šoli sem takoj odšel na služenje vojaškega roka v Bilečo. To je bila zame težka preizkušnja. Po vrnitvi domov leta 1969 sem se v tovarni tudi redno zaposlil. Zaposlitev sem dobil na nenavaden način. Takega načina danes ni več. Gospod Matevž Šmid, takrat vodja tehnologije in konstrukcije, me je slučajno srečal in me je vprašal, če imam že službo. Odgovoril sem, da ne. Ker pa je vedel, katero šolo sem končal, me je vprašal, če bi rad risal. Pritrdil sem, saj je bila to moja največja želja. Samo to je še dejal: »Pridi v ponedeljek v konstrukcijo.« Vse ostalo v zvezi z zaposlitvijo je v kadrovskem oddelku uredil on sam. In tako sem se zaposlil. Takrat smo imeli lepe medsebojne odnose. Tako sem prišel in konstrukcijo in se usedel za risalno desko, ki smo jo preprosto imenovali »dila«. Za to »dilo« sem si prislužil tudi pokojnino. Lahko rečem, da 40 let na tem delovnem mestu ni bilo vedno lahko. Če pa imaš nekaj rad, je vse lažje. Nadomestila sta me dva sodelavca, ki pa nimata več »dile«. No, saj je tudi jaz na koncu nisem več imel.

Risalno mizo, svinčnik, radirko in šestilo je zamenjal računalnik. Računalniško konstruiranje je zahtevalo nova izobraževanja. Ta novost je mene doletela nekaj let pred upokojitvijo. Z veliko napora pa sem tudi to osvojil. Vsi mlajši v oddelku so bili v prednosti, saj so znanje računalništva manj ali več pridobili že v času šolanja.

Naj povem še eno zanimivo anekdoto. Verjetno jo marsikdo od starejših iz firme že ve. To je bilo v mojem zgodnjem delovnem obdobju, kmalu po tem, ko sem začel z delom. V tovarno se je službeno pripeljal Američan, z veliko ameriško limuzino, ki jo je z ladjo pripeljal s sabo. Ta gospod je bil takrat naš

največji kupec elektromotorjev. Imenoval se je Sharenow. Gospod je bil žid po rodu. Pri vходу ga je sprejel vratar Boštjan Rejec. Boštjan je osnovno šolo obiskoval v Ameriki, kamor je cela družina odšla za zaslužkom. Pozneje so se vrnili in odkupili posestvo na Jesenovcu, pri Petraču. Ker je Boštjan obiskoval osnovno šolo v Ameriki, mu je bila angleščina domača. Ko se je gospod Sharenow ustavil pri vratarju, ga je le-ta v angleščini pozdravil in pospremil na upravo do direktorja Lojzeta Žumra. Tudi direktor je znal perfektno angleško. In ta Sharenow se je čudil: »To je pa res dobra firma, vsi - od vratarja do direktorja, znajo angleško!«

Lahko pa zdaj še to povem, da sva se z ženo Marico, ki se je zaposlila istega leta, spoznala v tovarni - med malico. Marica je opravljala naloge računovodstva na nasprotnem koncu hodnika, zato sva se velikokrat videla. Po dobrem letu poznanstva sva se poročila.

Ali sta se tudi doma pogovarjala o službi?

Marica: Bolj malo, jaz pač nisem poznala njegovega dela, on pa mojega ne.

Filip: Mene je velikokrat skrbelo, ker pri tem delu, ki sem ga opravljal, nisi smel delati napak. Pogosto so rekli, da mora naslednji dan orodje delovati, ker proizvodnja ne sme obstati. Ko sem se zaposlil, je bil moj vodja Matevž Šmid. Konstrukcija je bila razdeljena na dva dela: na konstrukcijo za montažo, ki jo je vodil Vinko Nastran, in konstrukcijo za proizvodnjo (štance, kokile), ki je delovala pod vodstvom Toneta Rakovca. Jaz sem pristal pri Vinku, s katerim sva še danes dobra znanca. Delali smo skupaj s Korošakom, Žumrovim Francijem, Novakovim Tonetom in Ažmanom. Debele in tanke črte smo risali s svinčnikom na bel papir. Imeli smo štiri »tušerke«, ki so točno vedele, kakšno debelino peresa morajo uporabiti, ker so bile res »zverziranje«. Sodelavka Francka je večasih rekla, da tako točno naredim, da bi lahko miže za mano prerisala. Imel sem pet svinčnikov, ki so bili razvrščeni po trdoti. Vsi so bili ošiljeni in zraven sem imel tudi brusni papir. Marsikdo od mlajših sodelavcev ni imel občutka za dober svinčnik, zato je šef venomer ponavljal: »Kako moreš risati s tem »kolom«?!«

Marica: Tako smo tudi me pri stenografiji imele točno določen svinčnik. Če je bila črta debela, je to pomenilo, da je poudarjeno ali dvojni zlog. Recimo za besedo proizvodnja, ki je sicer dolga beseda, je bila samo ena vijuga. Mi smo bili ena zadnjih generacij, ki se je še učila stenografije. To

je bila znakovna pisava. Uporabljali smo jo kratek čas, potem se je začelo vse tipkati.

Kako ste delale v računovodstvu, kakšne pripomočke pri delu ste imele?

Marica: Imele smo tako imenovano glavno knjigo. Rekle smo ji kar »kišta«. V njej so pa bile kartice od razreda 0 do razreda 9. Razred nič so bila osnovna sredstva, enka so bila že denarna sredstva, dvojko so predstavljali dobavitelji, trojka so bile zaloge materiala, štirica so bili stroški, ... Skratka, vse je bilo na karticah. Zdaj pa je vse to urejeno v računalniku.

Filip: Računovodstva se pa še jaz spomnim. Mama mi je dala stare cunje, da sem jih nesel prodati. Takrat sem bil star 12 let. Moral sem v računovodstvo iti po denar. Šef računovodstva je bil Dermotov Jernej. Imel je računski stroj, ki smo mu rekli kar »pajkl«.

Marica: Enak »pajklček« je imela v mojem času samo Mara Bertoncely, ki je bila blagajničarka. Druge smo pa imele vse skupaj en računski stroj. Vse smo na roke seštevala in knjižile tudi. Vse se je moralo ujemati »do parek«. Saj nisi mogel drugače. Počez, pa dol – vse je moralo »štimit«. Včasih smo seštevale ure in ure. Veliko smo delale, zlasti ko so se oddajale bilance.

Marina Kolencova je bila šefica računovodstva. Dobro smo delale. Bilance so se oddajale na tri mesece. Spomnim se, da je bilo treba narediti zaključni račun do konca februarja. Delali smo tudi ob nedeljah, pa ponoči. Konec oktobra je bila potrebno oddati bilanco tretjega četrtletja. Doma pa smo imeli ravno v tem času »smenj«. In ker sem morala delati v soboto in nedeljo, me tudi »za smenj« ni bilo doma.

Filip: Nekaj časa smo mi Idrijo »zalagali z znanjem in s tehnologijo«. Nekega dne je k nam prišel Idrijčan Lazar, ki je imel »kalkulatorček«. Na njem so bile že kotne funkcije. Mi smo pa do takrat vse »na roke« računali in smo samo zijali v ta kalkulator. Nas pa je bilo v konstrukciji in tehnologiji za celo dvorano - 30 zaposlenih - in nismo imeli takih pripomočkov. Gospod se je čudil, kako mi tega nimamo. Nekako smo ta kalkulator odkupili in potem je le-ta v konstrukciji potoval čez celo dvorano gor pa dol in se je slišalo: »A si že? Jaz ga rabim spet.« To je bil zelo dobro izkoriščen pripomoček.

Marica: Jaz sem bila tudi štipendistka Iskre in sem morala vsake počitnice opraviti en mesec prakse. Delala sem na različnih mestih, kjer so me pač potrebovali. Velikokrat sem pristala pri Francki Tavčar, kjer sem ji pomagala v t. i. »personal«. Po končani šoli sem mislila, da bom imela še malo počitnic, pa sem morala takoj začeti delati. Nekoč, ko smo grabili seno, je prišel k nam Peter Gortnar in me je vprašal, zakaj nisem prišla na »ših«. Rekel je, da bi morala pričeti z delom že 1. julija. To je naročil enemu našemu sosedu, a je le-ta pa pozabil povedati. »No, da se jutri »namalaš«,« je rekel in odšel.

Potem sem pa opravila pripravniški staž. Po opravljenem stažu sem delala na različnih delovnih mestih, ker sem nadomeščala sodelavke na porodniškem dopustu. Najprej sem bila v orodjarni kot »poenterka«, nato so me za tri mesece premestili v nabavo, kjer sem bila tajnica. Nazadnje pa sem bila tajnica pri direktorju Žumru.

Spomnim se enega dogodka. Jaz sem takrat poznala malo ljudi. Dobro pa sem poznala direktorja Žumra in kar je on rekel, je bilo sveto. Direktor Žumer mi je naročil: »Prišel bo Logar, generalni, zato naj me nihče ne moti.« Potem pa pridejo v tajništvo trije gospodje, ki jih nisem poznala. Pa sem jim povedala, da je direktor Žumer naročil, da nobenega ne smem spustiti naprej. Kar sapo mi je zaprlo, ko so se predstavili. Kasneje, ko sem jim pa zaradi vznemirjenja skuhala za povrhu še grenko kavo, me je direktor začuden vprašal: »Kaj pa delaš?«

Ko pa so rabili delavko v računovodstvu, sem pa pristala tam, kjer mi je bilo najmanj všeč. Že v srednji šoli mi je bilo vse drugo bolj všeč kot knjigovodstvo. A nič niso spraševali, le rekli so mi: »Tukaj boš, pa pika.« Dermota je bil šef sektorja. Leta 1975 pa se je ustanovila branža in v Škofjo Loko je odšlo veliko sodelavcev, tudi vodja knjigovodstva. Jaz sem prevzela njeno delo in ga opravljala vse od leta 1975 do 1998.

Oba sta Domelova upokojena. Koliko časa že uživata v pokoju?

Filip: Jaz sem delal celih 40 let in sem doma že 9 let.

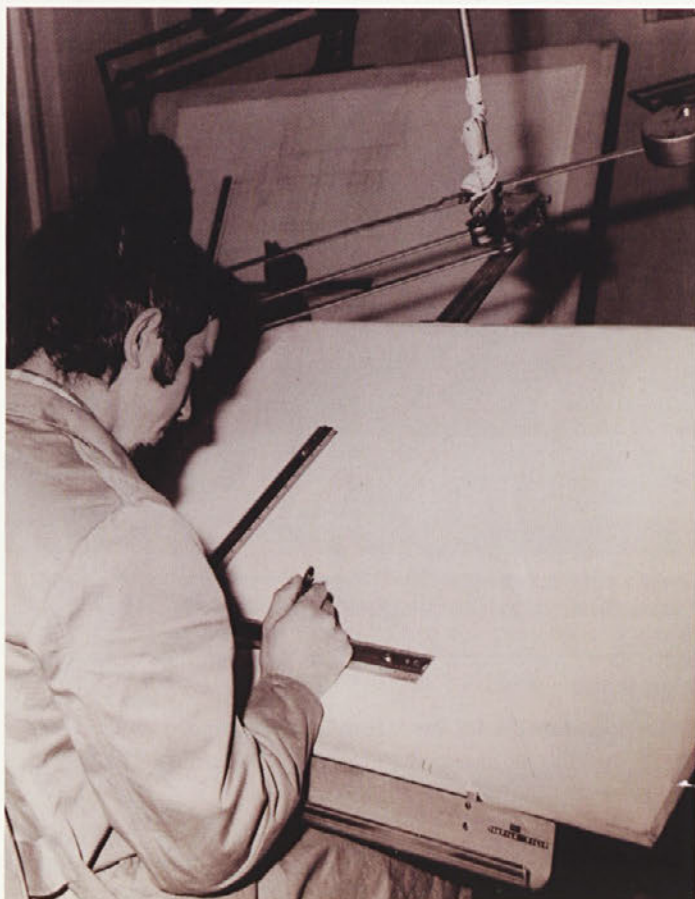
Marica: Jaz sem šla za pet let na čakanje, upokojena sem pa že 15 let.

Nekega dne so mi iz kadrovske službe sporočili, da imam vse pogoje, da lahko grem na čakanje. Na voljo so mi dali 14 dni časa, da se odločim. Ko sem šla domov, sem o tem premišljevala. Pa sem si rekla: »SAP se je začel, nič se ne bom »pobjalala« s tem.« Tako sem se odločila, da grem.

Potem sem bila na čakanju. Ampak na zavodu za zaposlovanje me niso pustili pri miru. Rekli so mi, da moram dobiti novo službo za štiri ure. In smo se v firmi tako zmenili, da bom po štiri ure hodila delat. Vodila sem delniško knjigo. Moram reči, da so mi v Domelu šli na roko, da sem ugodila zavodu.

Ali se kakšnega dogodka še posebej spominjata?

Filip: Iskra, ta velika Iskra, ki je obstajala v osemdesetih letih! Koliko je bilo to podjetij in koliko je bilo ljudi zaposlenih. In tista vesoljna Iskra je imela kar nekaj pozitivnih stvari. Imela je športne igre, ki so potekale v

različnih krajih: Nova Gorica, Šentjernej, Celje, Novo mesto ... Kam vse smo potovali!

Zbralo se nas je celo nekaj tisoč športnikov. Na letnih igrah so bili zastopani vsi športi: nogomet, košarka, odbojka, kegljanje, rokomet - samo ekipni športi. Letne igre so trajale dva dneva. Bile so pa tudi zimske. Zimska je bila vedno v Kranjski Gori, v Martuljku smo imeli razglasitev.

To je bila Iskriada – zimska in letna. Potem je bila pa še posebna manifestacija ob 4. juliju – dnevu borca. Ta se je imenovala kar Dan Iskre. In to prvo manifestacijo smo organizirali mi v Železnikih, in sicer na nogometnem igrišču. Tega se prav dobro spominjam, saj sem takrat začel ravno delati. No, potem se je pa to nadaljevalo. Nekajkrat smo šli v Novo Gorico, pa v Škofji Loki na gradu je bilo tudi velikokrat. Povsod si dobil eno tako skledo, na kateri je spodaj pisalo: 4. julij - Dan Iskre. V njej si dobil golaž in tisto si potem odnesel domov. Zadnja Iskriada je bila na Soriški planini. Bila je odlično organizirana; vse organizacije iz občine, vsa društva so sodelovala. Bilo je pa tako deževje, taka pljuska, da nas je skoraj odneslo. Pa tako so se organizatorji potrudili. Prišlo je 50 avtobusov iz vseh Isker. Dan Iskre je bila sila množična prireditev. To je bilo tudi nekaj lepega.

Marica: Že takrat smo šle igrati odbojko. Spomnim se Pikuševe Nuše, ki je v tistem času za Železnike igrala rokomet. Takrat je bila ekipa Alplesla v drugi Jugoslovanski ligi. In Nuša je znala in jim je dala po trideset golov, tako za hec.

Za letne igre niti ne vem, kako smo bili uvrščeni, ampak na zimskih smo bili pa zmeraj dobri. Pri »smučarji« si pa moral imeti tekmovalce v vseh kategorijah. Spominjam se, da smo sodelavko v veleslalomu podbujali: »Samo skozi moraš priti, da bomo imeli ekipo.« Pa se je tega držala in je prišla skozi.

Po oddelkih smo imeli srečanja, ko se je katera poročila, šla v pokoj ali pa je zamenjala službo. Imeli smo več izletov, kot jih imate danes. Jaz se spominjam, ko smo se peljale na izlet z avtobusom. Ena sodelavka je rekla: »Jaz ne bom igrala nogometa, jaz bom v голу sedela.« Pa smo ji dale stolček v gol, pa se je s stolom vred prekucnila. To je bilo toliko hecnega. Na teh izletih smo se pa prav lepo imele.

Druga sodelavka je predlagala: »Jaz bom uredila vse, bomo imele pečko s seboj, da bomo pekle.« In smo naredile piknik. In je tako pihala v tisto oglje, da je v nezavest padla. Dim jo je dušil, ker ga je toliko časa vdihavala. In smo jo morali peljati v zdravstveni dom. Take štorije so se dogajale, fletno je bilo.

Ali kaj pogrešata Domel, ko sta že toliko časa doma?

Marica: Ne, čisto nič, pa Filip tudi ne. To čisto odpiseš, pač ne greš več na »šiht«.

Toda še danes se zalotiva, ko rečeva: »A veš, dol pri nas ... A veš, ta pa pri nas dela ...« Takrat, ko sem ostala doma, sem mislila, da bom zdaj imela dovolj časa zase, da bom lahko hodila smučat, poleti pa v hribe. Niti

zavedaš se ne, kaj vse čas lahko prinese. Potem so bile takoj katastrofalne poplave, pa je brat umrl, pa je tašča padla, pa je mamica kap, pa sem imela kar na lepem en kup takega dela – »rihtat« druge, pa malo časa zase.

Kot vsem upokojencem verjetno tudi vama primanjkuje časa. Kako preživljata »jesen življenja«?

Filip: Prostega časa nimam, imam precej dela s hišo in okrog hiše, na vrtu, pa na njivi, ... - to je kar nekaj dela. Pogosto pomislim, kako je bilo včasih. Hiša nam je pogorela leta 1968, ko sem šel k vojaku, tako da tudi pri obnovi nisem mogel nič sodelovati. Ko sem prišel od vojakov, sva se kmalu poročila, pol hiše sva podrla od vrha do tal. Zidala sva novo stanovanje. Po službi smo zidali, ustvarjala sva družino, aktivno sem 20 let igral nogomet, do 20. leta sem aktivno smučal. Bil sem lovec, tudi v gostilno sem hodil. Vse to sem lahko delal, za vse to sem imel dovolj časa po službi. Danes pa nimam časa iti v gostilno, na en »pir«. Res ni časa ...

Marica: Jaz pa pravim, da si moraš vzeti čas za tisto, v čemer uživaš. Jaz hodim v Društvo upokojencev za Selško dolino. Ob ponedeljkih zjutraj imamo delo: predsednik, podpredsednik, tajnica, jaz sem pa blagajničarka. Vsak ponedeljek od 8. do 11. ure. Saj ni rečeno, da kdaj ne manjkaš. Včeraj sem že manjkala, ko sem bila še na Primorskem. Pač sem imela drugo delo. Bila sem na obiranju oliv, ki se ga udeležim vsako leto.

Ob torkih zvečer smo včasih imeli pevske vaje s Francetom Čufrom. Zdaj jih imamo pa dopoldne, ker ima njegov namestnik - Trilerjev Janez čas le dopoldne. Ob sredah imamo že od »pamtiveka« odbojko. Ko ne bom mogla več, bom nehala.

Filip: No, potem pa pride četrtek in se že kaj spomni, da lahko spet nekam gre.

Marica: Ja, način življenja se po upokojitvi zelo spremeni. Jaz pravim: »Vse gre naprej - gre lépo naprej, pa hvala Bogu tudi grdo. Zdaj imam delo z vnuki, kar je veliko lepše delo kot prej, ko sem skrbela za starejše.«

Še kakšna misel za konec?

Marica: Iz naše hiše smo vsi nekako povezani z Domelom; tisti, ki so že pokojni, mi, ki smo Domelovi upokojenci, pa tudi vnuki so zaposleni v Domelu.

Filip: V penziji sem se pa iz kovinarstva in strojništva preusmeril na lesarsko dejavnost. Les je topel in lep. In zdaj kovin ne maram več. Zdaj se ukvarjam samo z lesom. Delam veliko stvari za otroke. Naredim stolček in mizico, ptičje hišice, krmilnice, valilnice, pa gajbice, znamenja ... Moram poudariti, da se pri meni dobi vse brezplačno.

Ob odhodu sva z Anito, ki je Marico in Filipa fotografirala, pogledali lesene izdelke, ki jih Filip izdeluje, in bili prijetno presenečeni nad raznovrstnostjo in natančno izdelavo.

KEGLJAŠKI

KLUB ŽELEZNIKI IN PRILJUBLJENOST KEGLJANJA V SELŠKI DOLINI

Jaka Mohorič

Člani Kegljaškega kluba Železniki smo bili v sezoni 2017/2018 zelo uspešni. Z drugo ekipo smo se uvrstili v 3. slovensko ligo. Tako imamo sedaj 2 ekipe, ki igrata v državnih ligah. Zelo si želimo 4-stezno kegljišče v Železnikih. Naša spletna stran: www.kkzelezniki.si

Pred petimi leti sem v Mozaiku že pisal o kegljanju. Takrat sem veliko pozornosti namenil zgodovini kegljanja in pravilom same igre. Tokrat bom več poudarka namenil Kegljaškemu klubu Železniki in klubskim ligaškim tekmovanjem v Sloveniji.

Kegljanje je eden izmed bolj množičnih ekipnih športov za odrasle v Selški dolini. Na kegljišču Pri Meru, v starem delu Železnikov, vsako leto poteka Trim liga. Liga poteka od oktobra do marca (vsak petek). Trim liga šteje 12 ekip, od katerih ima vsaka vsaj po 6 kegljačev. Prav tako v Selški dolini deluje kegljaški klub, ki šteje 45 članov. Po moji oceni aktivno keglja vsaj 130 prebivalcev naše občine, kar je več kot 2 odstotka vseh prebivalcev.

Člani Kegljaškega kluba Železniki smo bili v prejšnji sezoni (2017/2018) zelo uspešni. Lansko sezono (maja 2018) se nam je z drugo ekipo uspelo prebiti skozi težke kvalifikacije za popolnitev slovenske lige. Po številnih neuspešnih poskusih v preteklih letih nam je končno uspel preboj na višji nivo. Tako da imamo v letošnji sezoni prvič v zgodovini dve ekipi, ki nastopata v slovenskih ligah. Ekipa »Železniki I« nastopa v 2. slovenski ligi Zahod. Ekipa »Železniki II« nastopa v 3. slovenski ligi Zahod. V letošnji sezoni smo ustanovili še dodatno ekipo »Železniki III«, ki nastopa v Gorenjski ligi, saj število članov kluba v zadnjih letih stalno narašča. Zanimanje za ta šport v Selški dolini se povečuje tudi zaradi Trim lige pri Meru in tudi zaradi atraktivnosti tega športa. Kegljanje je zagotovo šport, ki ga lahko zelo dolgo aktivno in konkurenčno igraš tudi v slovenski ligi. Priljubljenost lahko pripišemo temu, da kegljanje ni vezano na starost športnika, saj tudi starejši kegljači (ob ohranjanju telesne kondicije) lahko dosegajo vidnejše rezultate. V slovenskih ligah je kar nekaj kegljačev in kegljačic, ki presegajo tudi 70 let in zelo dobro kegljajo. Pomemben dejavnik je tudi ta, da je šport neodvisen od vremena, saj gre za dvoranski šport.

V vsaki slovenski ligi (1.A Liga, 1.B Liga, 2. Liga Z, 2.Liga V, 3.Liga Z, 3.Liga V) nastopa 10 ekip in zmagovalna ekipa napreduje v višjo ligo. Zadnja ekipa pa običajno izpade v nižjo ligo. Vsaka ekipa ima 18 tekem (polovica doma in polovica v gosteh). Med bolj oddaljenimi nasprotniki v 2. ligi so letos Izola, Novo mesto

in Pivka. Ligaška sezona traja od sredine septembra do konca marca.

Na naši spletni strani si lahko ogledate rezultate naših tekem in aktualne novice. Naslov naše spletne strani je: www.kkzelezniki.si. Spletno stran smo postavili septembra 2010 in obiskalo jo je že več kot 150.000 obiskovalcev, kar priča, da ljudi ta šport zelo zanima. Naše tekme redno spremljajo tudi navijači, ki vedno poskrbijo za odlično vzdušje. Treningi potekajo 2-3-krat tedensko, tekme pa so običajno ob vikendih. Žal pa moramo nastopati v Škofji Loki, saj v Železnikih nimamo 4-steznega kegljišča. Tako je naše t.i. »domače« kegljišče na Podnu. Pogoj za nastopanje v slovenski ligi je namreč 4-stezno kegljišče. Na treninge in tekme se tako vozimo v Škofjo Loko, kar nam povzroča visoke stroške in precej porabljenega časa. Vsi kegljači upamo, da se bo to v prihodnjih letih spremenilo in da bo 4-stezno kegljišče enkrat tudi v Železnikih. Mislim, da bi si ga po tako bogati zgodovini kegljanja v tem kraju in uspehih kluba tudi zaslužili. Za takšno kegljišče že nekaj časa potekajo dogovori z občino Železniki. Lokacija kegljišča naj bi bila pri športni dvorani. V nekaterih volilnih programih za lokalne volitve je bilo kegljišče tudi omenjeno, tako da si res želimo, da bi bil ta projekt s strani občinskih svetnikov potrjen. V kolikor bo ta projekt realiziran in bo del športne dvorane, se bo kegljanju sigurno pridružilo več mladine in otrok. V klubu imamo tudi trenerja kegljanja z licenco in verjamemo, da se bo s 4-steznim kegljiščem tradicija tega športa v Selški dolini nadaljevala.

Ravnokar v Železnikih poteka 26. Božično-novoletni turnir, ki ga organizirata Kegljarišče Pri Meru in KK Železniki. Na tem turnirju vedno nastopi tudi smetana slovenskega kegljanja (med njimi tudi svetovni prvaki in prvakinje). Približno 200 kegljačev in kegljačic iz vse Slovenije pride na ta turnir. Vabljeni k ogledu kakega izmed nastopajočih do 21.12. Mogoče pa vas zamika, da se nam pridružite.

Miselnost ljudi, ki ta šport povezuje z gostilniškim športom, je napačna, saj je šport zelo psihofizično zahteven. Verjetno to izvira iz zgodovine, saj se je v preteklosti vedno kegljalo za denar. Vsak član ekipe vrže na tekmi 15 + 120 krogel v slabi uri in pomembna je vrhunska koncentracija, da tekmo lahko odigraš brez napak. Tistim, ki še niste nikoli poskusili s kegljanjem, toplo priporočam, da se nam pridružite. Vendar za prvič predlagam, da ne pretiravate, saj bi bila potem v naslednjih dneh zaradi bolečine v zadnjici in nogah že hoja po stopnicah kar velik zalogaj.

Ob tej priliki bi se rad zahvalil Domel-u, ki je tudi naš vsakoletni sponzor/donator, saj nas je kar nekaj kegljačev tudi zaposlenih v Domelu.

Za konec vsem bralcem želim lepe praznike in veliko podrtih kegljev v letu 2019!

BOLEZNINE V LETOŠNJEM LETU

Janja Kozjek

V tokratni številki Mozaika sem se odločila, da podam nekaj podatkov o bolezninah v letošnjem letu. Povprečje naših skupnih bolniških izostankov je okrog 5 % (brez porodniške), do 30 dni pa okrog 2,70 %. Podjetje je za izostanke do 30 dni v desetih mesecih leta moralo plačati 360.000 evrov. To pomeni, da je povprečno vsak dan v bolniškem staležu okrog 67 zaposlenih.

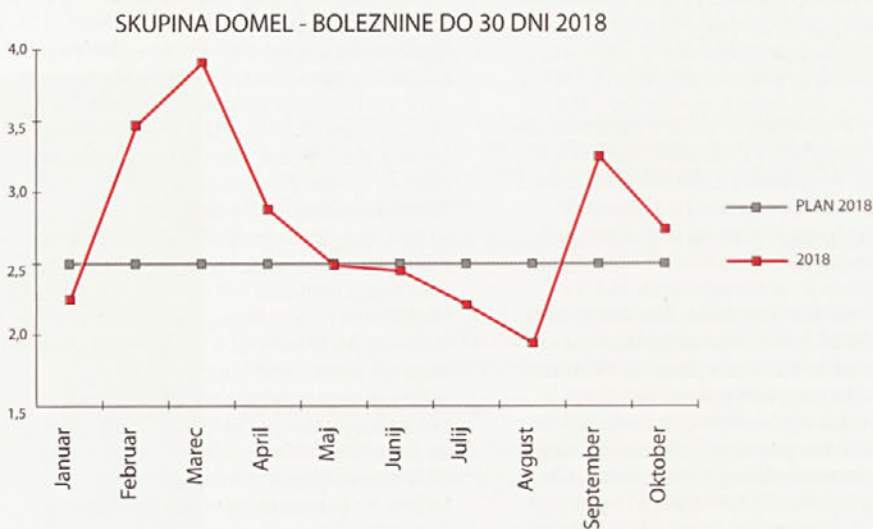
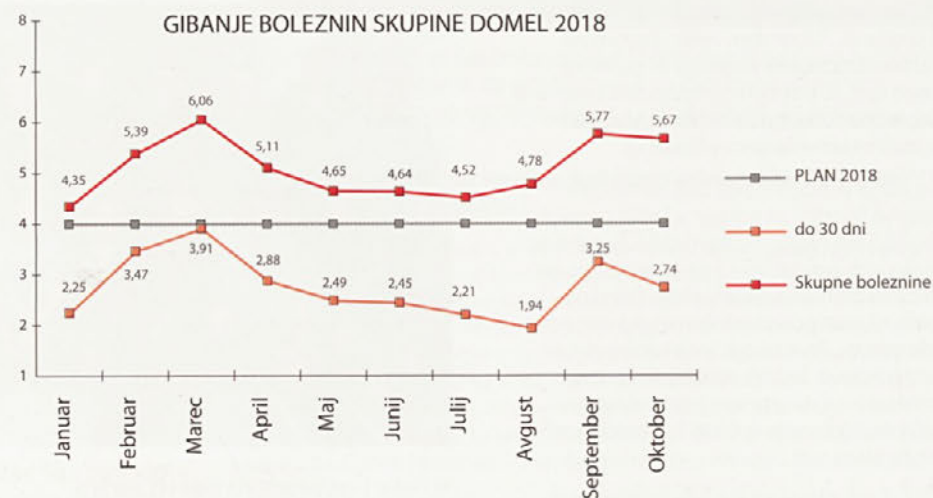
Marsikdo misli, da nega in spremstvo podjetju zaradi refundacije ne predstavljata nobenega stroška. Vendar temu ni tako. Če nekdo manjka samo pol dneva, mora vodja na njegovo delovno mesto prerazporediti nekoga drugega, spremeniti organizacijo dela, kar pomeni časovne zastoje. Še posebej problematična so »ozka grla«, kjer morajo procesi potekati nemoteno.

Pri analizah boleznin opažamo, da se nam povečujejo izostanki zaradi poškodb izven dela, spremstva in nege. Menimo, da je marsikateri izostanek nepotreben. Bilo bi jih manj, če bi se organizirali drugače, torej bi šli na preglede izven delovnega časa (tudi spremstvo). Le dogovoriti se je potrebno z ambulanto, ki nam pošlje termin pregleda. Naj povem, da nega in spremstvo stroškovno v letošnjem letu predstavljata okrog 72.000 evrov. Kljub temu da to pomeni refundacijo, je to močno prevelik strošek za podjetje. Da bomo lahko nepotrebne odsotnosti zmanjšali, je smiselno, da vsak pri sebi razmisli, če obstaja kakšna druga možnost organiziranja pregleda (termin izven delovnega časa, možnost menjave izmene s sodelavcem, ...). S tem ni mišljeno, da bi zaposleni bolni hodili v službo. Včasih je potrebno samo zavrteti telefon ali poslati sporočilo, pa nam spremenijo termin pregleda, tudi za svoje.

Druge težave, s katero se soočajo poenterke in sodelavke pri obračunu plač, je, da bolniški listi ne pridejo pravočasno v podjetje. To predstavlja težavo pri zagotavljanju pravega in pravičnega obračuna plač. Nekaterim zaposlenim se stalno dogaja, da zanje na koncu meseca ni bolniškega lista. Za bolniški list morajo poskrbeti tudi tisti, ki so v bolniškem staležu nad 30 dni. Vsak zaposleni mora sam poskrbeti, da je bolniški list za pretekli mesec pri nadrejenem vodji ali poenterki do 1. v tekočem mesecu.

Zaželeno je, da (v kolikor je le mogoče) bolniške liste sami osebno dostavite tudi sodelavci, ki imate daljše bolniške odsotnosti, in se oglasite pri nadrejenih in sodelavcih. V nasprotnem izgublimate stik s podjetjem in vse težje je ponovno navezovanje stikov.

Vsekakor pa je želja vseh nas, da ostajamo čim dlje čili in zdravi. Podjetje se bo preko promocije zdravja in varstva pri delu trudilo za čim bolj zdravo delovno okolje. Tudi

zaposleni smo odgovorni za svoje zdravje, saj moramo pri delu poskrbeti, da nosimo varovalno opremo, ki nas lahko obvaruje pred težjimi poškodbami. Vedno moramo tudi sami pomisliti, ali potrebujemo delovne rokavice, ki nas bodo zaščitile pred urezninami; ali pa da pri povrtavanju, rezkanju ... rokavic ne bomo nosili, saj nam jih lahko potegne v stroj ... ipd. Vedno je smiselno pogledati navodila za varno delo, ki morajo biti na vsakem stroju.

Tim za promocijo zdravja vam v letu 2019 želi vse najlepše in najboljše, predvsem pa zdravja. Prazniki naj prinesejo notranji mir in preživite jih s tistimi, ki jih imate najrajši.

SPOMINI

NA BOŽIČNE PRAZNIKE

V teh dneh sem videla nekaj lepega. Dedek in vnukinja (domnevam) sta se sprehajala. Deklica z malim otroškim kolesom, takim z ročajem, da ga ji lahko pomagajo upravljati odrasli. Teško hojo možakarja sem še kako dobro prepoznala. Vem, kako je to, ko moraš svoje »kosti« malo odpočiti. Pa sta se odločila za počitek tam na kamnu sosednjega zida. Deklica je parkirala svoje kolo in se stisnila k dedku. On ji je pogrel roke, jo pobožal, pa pogovarjala sta se. Kot že prej pred postankom in tudi po njem sta se spet. Ko si je dedek odpočil, pa sta šla naprej. Lepo počasi, umirjeno. Moja hči je bila v taki starosti precej bolj, kako naj rečem, »divja«. Ja, pa tudi jaz sem ji z lahkoto sledila. Takrat. Sedaj pa ... Pa pustimo to. Razmišljala sem o deklici in možu. Ona bo v življenje ponesla prav lepe spomine na ta druženja. Po tistem sem ju še večkrat videla, sedaj pa, ko je zapadel prvi sneg, pa ne več.

Marija Demšar

Bližajo se prazniki in z njimi pričakovanje Miklavža, dedka Mraza, Božička ... Zame ta čas zaznamujejo hčerini god, pa sam božič in novo leto. Praznike praznujemo zelo različno. V zadnjem času, vsaj po mojem mnenju, je to pogojeno tudi s finančnim stanjem. Miklavža smo pri nas vedno težko pričakovali, Božička pa ne ravno. Letos sem povedala, da tudi tega ne bo več. Moja hči je pač odrasla. Za god se pa že nekaj izmislim. Oh, te misli in ti spomini. Mogoče ravno zaradi praznikov, ki se bližajo. Čeprav trgovci to vzdušje precej pokvarijo. Z vsem, kar je na voljo! Prosim lepo, jaz sem vsega skupaj do božiča že sita. Ni pa rečeno, da se tako počutijo tudi drugi!

So pa tudi druge stvari, ki mi včasih same zaposlijo misli. Spomini se kar sami od sebe pojavljajo. Zimski čas, snega kot v pravljici, na oknih pa ledene rože. Ja, kdo od otrok pa danes to še vidi, doživi? »Hiša«, danes ji rečemo dnevna soba, je bila približno tako velika, kot je danes celo moje stanovanje. Tisto v moji rojstni hiši imam v mislih. V enem kotu kmečka peč, ki se jo je zakurilo zjutraj. Ob peči je bilo vroče, tam pri oknih pa je bilo prav mrzlo. Zgradba je bila stara, kamnita, kar je še pripomoglo k temu. Poleti se je pa tudi poznalo, ker se zidovje ni toliko pregrevalo, kot se dogaja v današnjih betonskih zgradbah. Torej, imeli smo možnost opazovati ledene rože. Ko se je v prostoru začelo ogrevati, so se rože tanjšale in manjšale. Skratka, vedno se je nekaj dogajalo, stvaritev narave pa se je spreminjala. Se je pač razvijal dar opazovanja. Enako kot pri naletavanju snega. Stal si zunaj pod nadstreškom in opazoval padanje snežink. Bile so različnih oblik, velikosti in vzorcev. Če si dovolj dolgo vztrajal, se je včasih zgodilo, da si dobil občutek letenja. Snežinke so mirovale, ti si pa letel v nebo. Mogoče je bil pa to začetek mojega veselja, radosti ob poletih z letali? Letim, potujem gor v višave.

Najbolj pa sem ljubila zimske večere. Nisem odraščala ravno ob pravljicah. Zgodbe so se pa vedno prebiral. Take iz knjig Mohorjeve družbe. Pa pogovor na peči je večkrat stekel. Mogoče je bil prižgan celo radio, predvsem ob četrtkih. Še danes se spominim Marjana Kralja in njegovih večerov z narodno glasbo. Danes je to za nekatere »goveja muzka«. Brez televizorja, brez telefona in mobija je bilo veliko več komuniciranja, kot ga je dandanes. Pa manj škodljivega sevanja od vseh sodobnih naprav! V koticu na peči pa je bil navadno manjši pehar suhiv krehljev, pa kakšna hruška ali mogoče češplja se je znašla vmes. Slive smo pa rekli le tistim belim, ki jih niso sušili. Zakaj, ne vem, tega mi ni nihče povedal. Pa »špingeljev«, modro-vijoličastih podolgovatih sliv, tudi ne. Samo modre. Pa marmelada se je v glavnem kuhala tudi iz njih in jabolk. Če je bila pa res bogata letina, pa so vmes romale tudi rumene.

O, kako sem jaz pogrešala to krušno peč, ko sem prišla v moj novi dom. Ledenih rož tudi ni bilo več. Bralo se je pa še. Svojo ljubezen do knjig sem prenašala naprej. Saj če dihaš, živiš z njimi, drugače ne moreš. Najprej sem spodbujala k branju »moja dekleta« v Selcih, kasneje pa lastno hči. Kupila sem knjigo 365 pravljic. Namenjena je bila za samostojno branje, ker so črke velike, zgodbe pa kratke. Pa vseeno sem jim knjigo v začetku brala jaz. Še vedno jo imam. Je sicer precej zdelana, a svojemu namenu je služila, ko je bil čas za to.

Sedaj pa še nekaj. Vem, da je malo pozno, mogoče pa pride prav v naslednjem letu. Tam sredi poletja sem pletla nogavice. Tudi zame! Stare so se nekako hotele »upokojiti«. Mene pa po obeh blokadah v hrbtenici zebe. Samo, da jaz tega ne vem, če nog ne potipam. V redu, zeblo me pa

ne bo. Ostanek volne, sintetike in drugih prejc imam dovolj. Pa sem se lotila pletenja. Hči me je videla in prosila, naj za prijateljičnega dojenčka naredim copatke. »Ne znam,« sem pomislila, a izziv je ostal. Klasičnih res ne, a za hčer sem pletla na veliko. Nogavičke »a la copatki«. Mi je uspelo. Zavihan rob nogavičke, pa napeljana vrvica, ki se je zavezala na pentljo. Mnogo različic sem naredila, a tokrat je bilo malce drugače. Nedonošenčka bo treba »ocopatkati«. So bili poizkusi, takšni in drugačni. Pa mnogi neuspešni. Manj kot s šestimi zankami na eni pletilki mi ni uspelo narediti petke. Nogavičke – copatke je vendarle dobil.

Jaz, trmoglavka, sem zmagala. Sem pa dobila tudi idejo za božične voščilnice.

V letu, ki prihaja, pa želim vsem skupaj obilo zdravja, sreče, miru in notranjega zadovoljstva.

NEPAL - HIMALAJA

ANNAPURNA TREKING

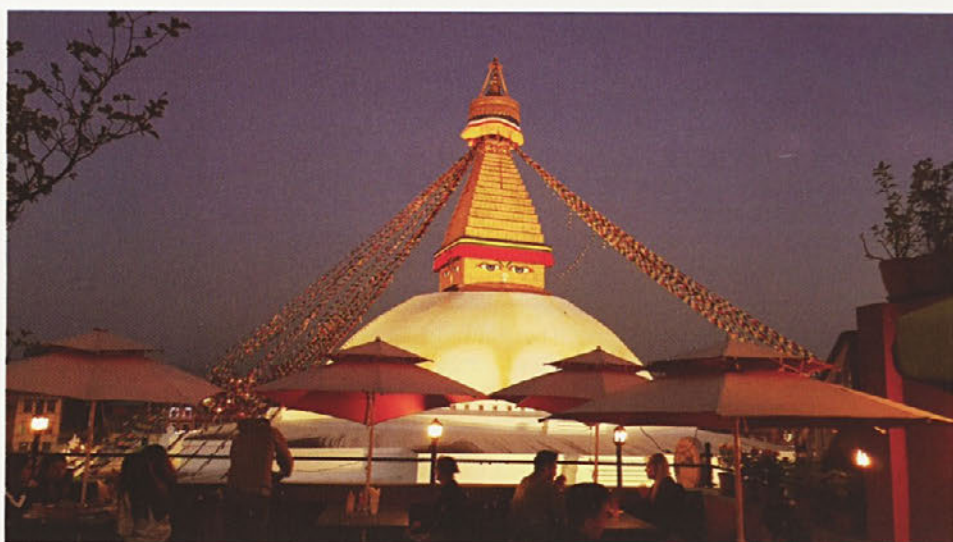
Martin Eržen

Mladi mepijevci iz Gimnazije Kranj in Šolskega centra Škofja Loka so se letos s svojimi mentorji pod vodstvom Marije in Andreja Štremflja odpravili v Nepal, kjer so opravljali odpravo za zlato stopnjo programa MEPI. Pridružili smo se jim tudi mi - skupina starejših popotnikov, kot zunanji udeleženci odprave.

Sedemnajstdnevni program je bil zelo obsežno zastavljen in je obsegal ogled glavnega mesta Kathmandu z njegovimi znamenitostmi, obisk javne in privatne šole ter obisk sirotišnice. Glavni namen potovanja je bil trekking do baznega tabora Annapurne.

Annapurna je v bistvu sklop visokih vrhov v Himalaji, med katerimi je najvišji Annapurna I, ki je visok 8091 metrov. Spada med enega

najnevarnejših na svetu, saj naj bi zahteval po nekaterih podatkih kar 40 odstotkov vseh, ki ga poskušajo osvojiti, predvsem zaradi velikih plazov.

Iz glavnega mesta smo z lokalnim letalskim prevoznikom odleteli v mesto Pokhara, ki je bilo naše izhodišče za trekking. Do same začetne točke, vasi Hile na nadmorski višini okrog 1400 m, pa smo prispeli po skoraj peturni vožnji z avtobusom po dih jemajočih cestah. Tu se je šele pričela naša 10 dni trajajoča hoja.

Sledili so nepozabni dnevi polni vzponov in spustov po prečudoviti pokrajini, ki je večina od nas še nikoli ni videla v živo. Ves čas so se nam kot na dlani kazali najvišji vrhovi sveta. Predvsem nas je navdušil pogled na njihovo sveto goro Machapuchare (tj. Riblji rep), na katero še ni stopila človeška noga.

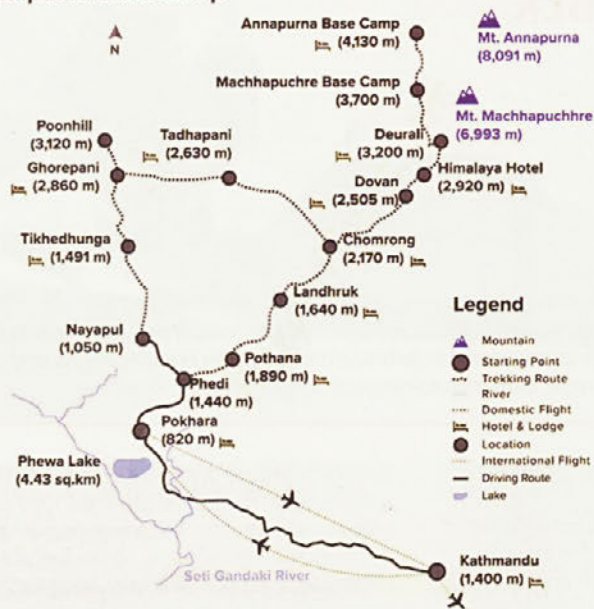
Vseskozi nas je spremljalo čudovito jesensko vreme z jasnimi jutri in nekoliko bolj oblačnimi popoldnevi. Prehodili smo nešteto stopnic, ki jih ima marsikdo od nas dovolj do konca svojega življenja. Ob poti smo opazovali čudovito floro in favno himalajskega sveta. Čudovite vasice so si sledile ena za drugo. To je bil za nas čisto drug svet, kot da bi se vrnili 100 let nazaj v preteklost.

Prenočevali smo v preprostih kočah z dvoposteljnicami, ponekod tudi večposteljnicami sobami, solidne kvalitete, brez ogrevanja, vendar povečini tudi s tušem in občasno s toplo vodo. Predvsem je bilo pomembno, da si imel s seboj kvalitetno spalno vrečo, saj so bile noči dokaj hladne.

Hrana je bila tipično azijska, le s čiljem bi lahko malo varčevali, a kljub temu je bila dobra. Na splošno ima hrana zelo močan

Annappurna Base Camp

okus po začimbah, veliko je zelenjave, riža pa vrh glave. Najbolj značilna njihova jed je »Dal Bath«. To je jed iz kuhanega riža, lečine juhe in z nekaj prilogami zelenjave ali piščanca. Jed ti kar naprej nosijo - še in še, dokler nimaš dovolj, a brez dodatnega doplačila.

Vrhunec potovanja je bil obisk baznega tabora pod himalajskim osemtisočakom Annapurna. Bazni tabor na višini 4130 m smo vsi uspešno dosegli sedmi dan trekinga. Nekateri bolj pogumni smo nadaljevali z vzponom, tako da je bila najvišja točka, ki smo jo dosegli, visoka dobrih 4400 m. Sledil je dolg in naporen spust do končne točke trekinga, to je vasi Pothana, vmes smo ob poti skočili še v vroče vrelce, kar je bilo tudi zelo posebno doživetje, saj smo se ob kopanju v vroči vodi zelo zabavali. Sledila je spet, tokrat malo krajša, ampak prav tako nora, vožnja z avtobusom do Pokhara. Pravijo, da dokler se na avtobusu slišijo zavore, se nimaš česa bati.

V zadnjih dnevih potovanja smo prisostvovali tudi prazniku luči »Diwali«. Praznuje se pet dni in je namenjen različnim božanstvom. Zanj so značilna drevesca, na katerih gorijo luči, živopisna okrasitev domov, barviti peščeni vzorci in druženje v krogu družine.

Čeprav je bilo potovanje dolgo, je minilo, kot bi mignil, in že smo bili polni lepih vtisov in s torbami polnimi raznoraznih nakupov na letalu za

domovino. Večina udeležencev se je strinjala, da smo preživeli čudovite dneve, polne zanimivih dogodivščin.

Pravijo, da so potovanja edina stvar, za katero človek zapravi veliko denarja, a se tudi vrne domov bogatejši. V Nepalju smo si nabrali veliko izkušenj, ki so vsakega od nas malce spremenile. Predvsem smo ob obisku sirotišnice spoznali, da tisti, ki že tako nimajo nič, bodo s tabo delili še tisto malo, kar imajo. Pogledi otrok v sirotišnici so odsevali energijo in ljubezen, ki se je čustveno dotaknila prav vseh.

KO ZAŽARI DECEMBER

Nina Drol

S praznično obarvanim decembrom bomo »zašpilili« celoletni pregled praznikov, šeg in navad, ki so se ohranili do sedanjih časov. Mnogi izvirajo še iz časa predkrščanskih kultur in poganskih mitologij, nekateri so novejšega datuma, prav vsi pa občutno popestrijo obdobje pozne jeseni in prihod zime. Ker je december s prazniki in običaji zelo radodaren, sem se omejila na tiste večje, ki zaznamujejo praznični čas v naših krajih.

Andrejev sejem

V Železnikih vsako leto okoli godu sv. Andreja (30. november) pripravijo Andrejev sejem, tokrat že 24. po vrsti. Predsednik Turističnega društva Železniki Tomaž Weiffenbach je ob tej priložnosti povedal: »Sejem so tako organizatorji kot obiskovalci vzeli za svojega. Postal je dogodek, ki privabi ljudi od blizu in daleč in ki je namenjen prazničnim nakupom in predvsem druženju, saj nam vsem skupaj v tem hitrem ritmu življenja slednjega še kako manjka. Na sejmu je vselej moč kupiti čipke in spominke Turističnega društva Železniki, dražgoške kruhke, najnovejši izvod Železnih niti, izdelke pridelovalcev, mesnine, topla pokrivala, kozmetiko, okraske za praznične dni, jaslice ... V zadnjih letih sejem organiziramo vedno na zadnjo soboto pred prvo adventno nedeljo, saj organiziramo tudi delavnico izdelovanja adventnih venčkov. Delavnica je vsako leto odlično obiskana in nam kljub vsakoletnemu povečanju količin materiala za izdelavo venčkov le-tega vedno zmanjka. Adventne venčke seveda ponujajo tudi na posebni stojnici. Posebno pozornost posvečamo tudi najrazličnejšim predstavitev in degustacijam različnih izdelkov. Predstavijo se učenci in učence Osnovne šole Železniki, skavti, z veseljem pa predstavimo tudi katero od starih, že skoraj pozabljenih obrti, kot so pletenje košev in košar ter pletenje predpraznikov iz koruznega ličja. Na sejmu seveda ne sme manjkati stojnica, kjer se lahko obiskovalci ogrejejo s toplimi napitki. Tudi vzdušje, ki ga zadnja leta ustvarijo člani Harmonikarskega orkestra Železniki, daje sejmu poseben čar.

Želimo si, da tudi v prihodnje povežemo tako različne organizatorje, ponudnike blaga kot tudi obiskovalce, saj je sejem prav prisrčen. Mogoče v prihodnje v sklopu Andrejevega sejma prigrzemo lučke praznično okrašenih Železnikov, kot tudi okrasitev Krajevne skupnosti in vseh ostalih, ki polepšajo svoje domove, podjetja in ostale objekte, za kar pa bo potrebno kar nekaj premikov. Kljub zahtevnosti projekta verjamemo, da bo večina pripravljena sodelovati. Menimo, da je čas, da tudi občanom in občankam Železnikov ponudimo aktivno in pestro preživljanje prazničnega decembra v Železnikih. Andrejev sejem je zagotovo lahko začetek, silvestrovanje ali pa »tradicionalna« veselica v Kulturnem domu na novega leta dan pa zaključek praznovanja in hkrati uvod v optimističen začetek novega leta.«

Sveti Miklavž

Začetka decembra se najbolj veselijo otroci, saj jih obišče Nikolaj iz Mire (današnja Turčija), znan tudi pod imeni Nikolaj iz Barija, Nikolaj Barijski, sveti Nikolaj oziroma sveti Miklavž, o katerem kroži kar nekaj legend. Ena od njih govori o treh hčerah iz siromašne družine, ki jih je rešil sramotne usode, ko jim je ponoči skozi okno porinil tri kepe zlata in jim tako priskrbel doto. Sčasoma je postal najbolj priljubljen zimski svetnik v velikem delu katoliške Srednje Evrope.

Pravijo, da je bil Nikolaj sin premožnih staršev, vendar je vse podedovano bogastvo razdal ubogim, zato se ga od nekdaj drži sloves radodarnega svetnika. V slovenščini ga imenujemo Nikolaj, zlasti kadar govorimo o njem kot o zgodovinski osebnosti, ime Miklavž pa uporabljamo, kadar govorimo o njem kot o dobrem možu, ki otrokom, zlasti v osrednji Evropi, prinaša darila v noči s 5. na 6. december, ki je Nikolajev godovni dan. Sveti Nikolaj velja tudi za zaščitnika mornarjev in ribičev, verjetno zato, ker se je njegova družina ukvarjala s pomorstvom oziroma z ribištvo. Cerkve svetega Nikolaja tako pogosto najdemo tudi ob pomembnih pomorskih ter rečnih plovnih poteh. Stolnica v Ljubljani je posvečena svetemu Nikolaju, saj je bila Ljubljana včasih pomembna plovna reka. V Sloveniji je tako drugi svetnik po številu cerkva, ki so mu posvečene.

Miklavževanje se je verjetno razširilo iz mest

na podeželje in ne obratno. Prvo poročilo o miklavževanju na Slovenskem je iz l. 1839 in opisuje miklavževanje, kakršnega poznamo še danes. Potekalo je takole: na predvečer 6. decembra se je pričel obhod sv. Miklavža s spremstvom. To so bili angeli (najpogosteje dva) in parkelj (hudobec, peklenšček, zlodej ...). Miklavž je bil oblečen v belo oblačilo, na glavi je imel mitro (škofovska kapa), v rokah pa je držal škofovsko palico in knjigo, včasih tudi tri »zlate« kepe. Miklavževa darila so bila včasih skromna in jih je postavjal v nastavljene posode ali copate: jabolka, suho sadje in sladkarije so bili za pridne, šiba pa za poredne otroke. Danes je v Miklavževem spremstvu večje število angelov in parkeljnov. Parkeljni rožljajo z verigami in strašijo otroke. Miklavžev obhod poteka tudi po Železnikih in vaseh, otroke pa obišče in obdaruje tudi v cerkvah.

Koline

Čeprav nimajo koline nič opraviti s kakšnim posebnim dnevom v koledarju - razen tega, da so vezane na jesenski in zimski čas, torej tudi december - pa so nekdaj veljale za največji ljudski praznik. Ta ima veliko imen: praznik kolin, koljereja, furež (Štajerska), domači praznik, praščina (oboje v Beli krajini), praščinja in še kaj. Praznik kolin naznanja že od davnih časov prve zimske dneve. Včasih so klali tudi perutnino in govedo. Od nekdaj kolin je pri nas ostalo v glavnem le še klanje prašičev. V času zimskih duhov so prihajali h kolinam tudi predniki in zahtevali svoj delež. Prašič in odojek sta tudi jed, ki je značilna za silvestrsko in božično praznovanje: staro pravilo namreč pravi, da je treba ob koncu leta jesti prašiča, ker z rilcem rine naprej, kokoši in petelinji pa s kremplji praskajo nazaj. Torej simbolična težnja vstopa in razvoja v novem letu, ne pa oziranje nazaj.

God svete Lucije

V Dražgošah praznujejo god sv. Lucije (13. 12.), krščanske mučenke in svetnice. S praznovanjem pričnejo že na predvečer praznika z romarskim pohodom pod geslom Z lučko k Lučki. Tako so na nek način oživelj tradicijo prednikov, ki so že zvečer poromali v k sv. Luciji v Dražgoše in poiskali prenočišče pri domačinih. Po izročilu so mnogi romarji, ki so se zatekali k sv. Luciji, čudežno spregledali. Njeno ime namreč izhaja iz latinske besede, ki pomeni luč, svetlobo, poleg tega je tudi zavetnica vida in jo največkrat upodabljajo s pladnjem in parom oči na njem.

Po legendi si je Lucija iztaknila oči, da bi se ognila nadležnemu snubcu in ohranila devištvo. (foto sveta Lucija)

Adventni čas

Cerkveno leto se začne z adventnim časom, in sicer s 1. adventno nedeljo ter traja do prvih večernic praznika Jezusovega rojstva. Advent je štiritedenski čas pred božičem. Obsega štiri nedelje, kar naj bi pomenilo štiri obdobja stare zgodovine od Adama do Kristusa. To je čas duhovne priprave na božič. V adventnem času ni ženitovanj, plesa itd. Po domovih se postavijo adventni venčki, na katerih so štiri svečke in ponazarjajo štiri adventne nedelje. Vsak teden se prižge nova svečka, ob njih pa cela družina zvečer opravi molitev. Poudarka adventnega časa sta veselje nad prihodom Odrešenika in spreobrnjenje. Od 16. do 24. decembra poteka božična devet dnevnic, čas bližnje priprave na božič. (foto adventni venček)

Božič

Božič je tradicionalni praznik v cerkvenem koledarju, ki ga v katoliških in protestantskih državah praznujejo 25. decembra kot spomin na rojstvo Jezusa Kristusa. Cerkvena občina v Rimu je imela 25. december za praznik Jezusovega rojstva že leta 336. Iz Rima se je praznovanje božiča kmalu razširilo drugam. Vsebinska praznika je povezana s skrivnostjo Božjega učlovečenja. Božični čas se začne na predvečer praznika Gospodovega rojstva in traja do nedelje po prazniku Gospodovega razglasenja (6. januar), to je vključno do nedelje Jezusovega krsta.

Na sveti večer v številnih slovenskih domovih pokropijo in s kadilom pokadijo domačo hišo, med kropljenjem pa molijo rožni venec ali pojejo božične pesmi. Hišo pokadijo tudi na silvestrovo in na predvečer Svetih treh kraljev. Verniki po domovih postavijo jaslice, ki prikazujejo prizore Kristusovega rojstva ter poklona pastirjev in treh kraljev, ter božično drevce. Vrhunec praznovanja svete noči je polnočna maša oziroma polnočnica.

Štefanovo

Svetnik Štefan praznuje svoj god 26. decembra in ga poznamo kot zavetnika konj. Praznik Štefanovo ima korenine v poganski dobi. Verjetno je sv. Štefan zamenjal boga Velesa, ki so ga naši predniki slavili kot boga živine. Do danes je konj ostal edina žival, ki ima svoj praznik. Marsikje po Sloveniji in tudi pri nas poteka na ta

rodovitnost v novem letu in srečo. Korenine koledovanja so v srednjeveškem bogoslužju, prvi pa ga je omenil že Primož Trubar leta 1575. Koledniki so z božičnimi obhodi prenehali razmeroma zgodaj, božično koledovanje se je umaknilo ali spojilo s trikraljevskim. Koledniki so bili večinoma moškega spola. Njihovi obhodi so imeli seveda tudi socialni, dobrodelni značaj, saj so bili koledniki pogosto predstavniki revnejših družin, ki so tako dobivali darove za preživetje v zimskem obdobju. Koledovanja so bila razširjena vse do konca druge svetovne vojne. Po letu 1991 so obhodi kolednikov ponovno zaživel in

lahko govorimo o njihovem novem razvojnem obdobju. Takole je zapisal prof. Janez Bogataj ob izdaji poštne znamke (Pošta Slovenije). (foto koledniki_znamka)

Slednje pa je o decembrskem dogajanju v Železnikih nekoč zapisala Vida Košmelj, avtorica knjige *Železniki skozi čas*: »Večer pred silvestrom ali na samega silvestra dan se je zbrana družba moških pevcev podala na pot k samo nekaterim, že tradicionalno določenim premožnejšim hišam. Tam so vstopali potihoma v odprto vežo, pogasili vse luči in pričeli naenkrat kašljati. Nato so zapeli staro kolednico. Po pesmi se je prikazal hišni gospodar in natakal pevcem pijačo. Šele nato se je lahko prikazala hišna gospodinja s prazničnimi dobrotami. Bilo je strogo določeno, da najprej po kolednici nastopi gospodar in šele po pijači se lahko pojavi gospodinja ali katero koli žensko bitje. Nato se je slavje in pogostitev vseh prisotnih nadaljevalo stoji v veži. Med petjem stare kolednice so »ukradeno« hišno hčer ali sorodnico prisodili najbolj nemogočemu moškemu, z dodatkom, kaj bosta skupaj delala, npr. Mož bo kradel, ona pa beračila po hišah ali pri delu košev in cajn možu podajala vitre itd.

Po drugi svetovni vojni sem doživela dve kolednici. Pevce je vodil stari Cvek, ki je ob triglasnem petju pel »čez«.

Kolednica: Darujte nam, darujte, hišn oča, bela roža.
Če nam ne boste darvali, hišn oča, bela roža,
Vam bomo eno punco ukradli (ime) in jo bomo npr. šuštarju Francku dali
(invalid, samo krpal stare čevlje),
on bo nabijal škarpete, ona pa vlekla dreto itd.«

Decembrske ljudske modrosti

Znan je rek, da je na novega leta dan dobro, če je prvi gost v hiši moški. Če vstopi v hišo najprej ženska, prinese nesrečo. Tudi ni dobro, če na cesti najprej srečamo žensko. Pometanje na novo leto pa sprostí neznane moči. Kot piše Niko Kuret v knjigi *Praznično leto Slovencev*, mora dekle na novo leto pomesti sobo trikrat in odnesti smeti na vrt ter jih tam raztrositi, da bo v novem letu sadje bolje obrodilo. Pometati pa je treba od praga proti mizi in ne nasprotno, sicer bi utegnila vreči srečo čez prag.

December postaja kot praznični in čarobni mesec s številnimi obveznostmi, nakupi in obdarovanji vse preveč stresen.

Namenimo si nekaj miru, začutimo veselje, če smo dosegli zadane cilje ali komu pripomogli, da je lažje dosegel svoje. Posvetimo se soljudem, najdemo zadovoljstvo v preprostih stvareh, širimo spravo in mir.

Viri: Mmc portal, Občestvo župnij Dražgoše, Zali Log in Železniki, Govori.se, Vida Košmelj, Železniki skozi čas, Pinterest, Alpetour.si

NAJ

SONCE DOBROTE NIKOLI NE ZAIDE

Majda Tolar

V Železnikih nadaljujemo s tradicijo dobrodelnih koncertov Sončki dobrote. Tako smo letos priredili že 10. – jubilejni koncert.

Organizatorji koncerta - člani skupine Sončki dobrote se zavedamo, da so ob vseh nalogah, ki nam jih narekuje življenje, da lahko živimo in obstajamo, tudi naloge, ki nas osrečujejo. Ob tem spoznanju smo natanko pred desetimi leti za eno izmed svojih nalog, ki lepšajo življenja in stremijo k boljšemu svetu, izbrali dobrodelnost.

Koncert je vedno zadnjo soboto v mesecu novembru. Letošnji je bil v soboto, 24. 11., v dvorani na Češnjici.

V želji da bi pripravili dober in pester program, za vsakega nekaj, smo letos povabili naslednje goste:

- dva priznana ansambla – Galop in Slovenski zvoki,
- dve vokalni skupini - žensko PD (4) iz Ljubljane, in moško - Kvartet Sonček iz Pivke ter
- Folklorno skupino Jelčki.

Vsi so se prijazno odzvali našemu povabilu in nastopili na koncertu. Program sta povezovala Alenka Bertonec in Rok Pintar. Kot že vrsto let pa so nam pomagali oblikovati program člani KUD-a France Koblar Železniki, ki so tudi tokrat skupaj z gosti popestrili program koncerta. Prav vsi nastopajoči so se v celoti odrekli honorarju.

Člani skupine Sončki dobrote

Vsa naša prizadevanja pa so usmerjena k temu, da pomagamo ljudem v stiski, pa tudi k temu, da se začnemo zavedati, da so tudi v našem kraju ljudje, ki potrebujejo pomoč. To so ljudje, ki imajo različne težave in vsak na svoj

način rešujejo svoje stiske. Pomoči ne iščejo, jo pa s hvaležnostjo sprejmejo, saj jo resnično potrebujejo.

Tokrat smo se odločili za pomoč 10-letni invalidni deklici Ani in njenim staršem, ki bi radi svoji hčerki radi pomagali na poti v samostojnejše in boljše življenje. V ta namen se trenutno odločajo za nakup invalidskega vozička in kar nekaj terapij, ki so sicer zelo drage, ampak je po vsaki izmed njih opazen viden napredek.

Sončki dobrote smo že večkrat dokazali, da sledimo soncu. Sonce nam daje svetlobo in nas greje - dobesedno in v prenesenem pomenu. Naša prizadevanja dokazujejo, da se s skupnimi močmi in z malo dobre volje da veliko narediti. Hvaležni smo vsem obiskovalcem koncerta za njihove dobrodelne prispevke in tudi vsem donatorjem za finančno pomoč pri organizaciji koncerta. Med slednjimi je tudi podjetje Domel.

Ob tej priložnosti se zahvaljujemo za vaš prispevek in vam želimo še veliko poslovnih uspehov.

Ob iztekajočem se letu pa vsem zaposlenim želimo, da bi jih v letu 2019 na vseh poteh spremljala sreča in zdravje.

Plesna skupina Jelčki

*Vesel božič
in srečno novo leto*

DOMEL

Trajnostne inovativne rešitve

Domel,
Otoki 21, 4228 Železniki, Slovenija
Tel.: 04 51 17 100, fax: 04 51 17 106, e-pošta: info@domel.com, www.domel.com